

Kaisa Laine

Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa

Sammatin ja Karjalohjan päiväkodeissa

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Tutkinto Sosionomi YAMK

Sosiaali- ja terveysalan koulutusohjelma

Opinnäytetyö

Päivämäärä 1.11.2018

Tekijä(t) Otsikko Sivumäärä Aika	Kaisa Laine Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa – Sammatin ja Karjalohjan päiväkodeissa 49 sivua + 5 liitettä 1.11.2018
Tutkinto	Sosionomi YAMK
Koulutusohjelma	Sosiaali- ja terveystieteiden koulutusohjelma
Ohjaaja(t)	Lehtori Mervi Nyman
<p>Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa on ajankohtainen aihe paikallisesti sekä valtakunnallisesti. Syksyllä 2017 voimaan tulleet valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet velvoittavat varhaiskasvattajia kehittämään ja tasapuolistamaan varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuurin kehittämisessä nousee tarve lasten ja vanhempien osallisuudesta päivähoidon arjen ja toiminnan suunnittelulle.</p> <p>Opinnäytetyöni tavoitteena oli kehittää vanhempien osallisuutta edistäviä toimintatapoja Sammatin ja Karjalohjan päiväkodeille. Päiväkodit toimivat saman johtajan alaisuudessa ja yksiköt tekevät yhteistyötä loma-aikoina.</p> <p>Opinnäytetyöni toteutin teemahaastattelemalla vanhempia kahdessa eri ryhmässä. Haastattelukysymykset olivat avoimia kysymyksiä teemaan liittyen. Haastatteluiden lisäksi molempien päiväkotien vanhemmille toteutin kyselyn. Kyselylomakkeen kysymykset olivat monivalintakysymyksiä, joihin pystyi vastaamaan kyllä, en osaa sanoa tai ei. Kyselylomakkeelle oli mahdollisuus myös kirjoittaa ajatuksiaan. Vanhempien kyselyllä saatiin haastatteluiden tueksi laajempi otanta vanhempien mielipiteistä aiheeseen liittyen. Varhaiskasvattajille toteutin oman kyselyn, kysymykset olivat avoimia kysymyksiä vanhempien osallisuudesta sekä jo käytössä olevista keinoista. Varhaiskasvattajien kysymykset olivat vapaasti vastattavissa molempien päiväkotien kahvihuoneissa. Osallistuminen oli kaikille vapaaehtoista.</p> <p>Opinnäytetyöni aineistosta nousi esille vanhempien tyytyväisyys päiväkotien toimintaan sekä ymmärrys varhaiskasvattajien työtä kohtaan. Yhteistyöltä toivotaan avoimuutta sekä rehellisyyttä. Vanhemmat toivoivat vanhempainiltoihin enemmän keskustelua sekä mahdollisuuksia saada tietoutta lasten kasvatukseen ja kehitykseen liittyen. Vanhemmat toivoivat tutustuvansa toisiin perheisiin päiväkodin tapahtumien kautta. Varhaiskasvattajien kyselyistä tuli esille resurssien vähyys sekä toive kiireettömästä ajasta keskustella vanhempien kanssa. Vanhempien sekä varhaiskasvattajien kyselyistä tuli esille kasvotusten käytävän keskustelun merkitys yhteistyölle.</p>	
Avainsanat	Vanhempien osallisuus, yhteistyö vanhempien kanssa, kohtaaminen, vuorovaikutus, hyvinvointi

Author(s) Title Number of Pages Date	Kaisa Laine Parents' Involvement in Early Childhood Education in Finnish Day Care Centers 49 pages + 5 appendices November 2018
Degree	Master of Social Services
Degree Programme	Master's Degree Program in Social Services
Instructor(s)	Mervi Nyman, Senior Lecturer
<p>The participation of parents in their children's early childhood education is a current topic locally and nationally. In autumn 2017 the National Core Curriculum for Early Childhood Education and Care came into effect which obligates the educators to develop and equalize the operational culture. There is a need to develop the operational culture in early childhood education, especially the children's and parents' participation in everyday life and planning the operation in daycare.</p> <p>The goal of my Master's Thesis was to find ways to enhance parents' participation in two Finnish day care centers. These day care centers have the same director and they co-operate during vacation periods.</p> <p>I carried out my Master's Thesis by interviewing parents in two different groups. The questions of interview were open and linked to the theme. In addition to the interviews, I carried out a survey to all the parents in both day care centers. Questions of the survey were multiple choice where you could answer "yes", "I don't know" or "no". In the survey, there was also space for the respondents to write down their own thoughts. With the survey made to parents, I got a wider sampling of their opinions about the subject. I also carried out a survey with open questions about parents' participation and the ways that are already in use the educators. Attendance was voluntary to every educator.</p> <p>My Master's Thesis showed that parents are pleased with the operation of the day care centers, and they understand the work of the educators. From co-operation they hope openness and honesty. Parents hope to have more conversations and opportunities to have knowledge about parenting and growth of children in the parents' evenings. They also hoped that they would get to know the other families in the events of the daycare center. According to the survey made to the educators, they worry about the lack of resources and wish they had more time to talk to the parents.</p> <p>Both surveys showed the importance of face-to-face conversation to the co-operation with parents and the daycare center.</p>	
Keywords	parental involvement, conversation, day care center, early childhood education plan

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Osallisuus	3
2.1	Osallisuuden tikapuumalli	4
2.2	Lapsen osallisuus varhaiskasvatuksessa	5
2.3	Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa	6
2.4	Osallistavat työtavat työyhteisössä	8
3	Osallisuuden merkitys lasten ja perheiden hyvinvoinnille	10
4	Varhaiskasvatuksen kehittäminen	13
4.1	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet	14
4.2	Asiakkaan asema ja toimija roolin muutos	16
4.3	Yhteiskehittäminen	16
5	Opinnäytetyön asetelma	18
5.1	Tehtävä ja tavoite	18
5.2	Opinnäytetyön aikataulu	18
5.3	Opinnäytetyön menetelmät	20
6	Opinnäytetyön tulokset	23
6.1	Vanhempien haastattelun tulokset	23
6.1.1	Tiedonkulku vanhemman ja varhaiskasvattajien välillä	23
6.1.2	Vanhempien ja varhaiskasvattajien välinen yhteistyö	24
6.1.3	Vanhempien osallistuminen lapsen hoidon suunnitteluun	25
6.1.4	Vanhempien vaikuttamisen mahdollisuudet varhaiskasvatuksessa	26
6.2	Vanhempien kyselyiden tulokset	28
6.3	Varhaiskasvattajien kyselyiden tulokset	34
6.3.1	Tiedonkulku vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä	34
6.3.2	Vanhempien ja varhaiskasvattajien välinen suhde	35
6.3.3	Vanhempien osallistuminen lapsen hoidon suunnitteluun	36
6.3.4	Vanhempien vaikuttamisen mahdollisuudet varhaiskasvatuksessa	37
6.4	Kohti vanhempien osallisuutta - työskentelymenetelmä	38
7	Johtopäätökset	40
8	Pohdinta	44

Liitteet

Liite 1. Haastattelurunko

Liite 2. Tiedote vanhemmille

Liite 3. Suostumus opinnäytetyön ryhmähaastatteluun osallistumisesta

Liite 4. Kysely

Liite 5. Tiedote varhaiskasvattajille

1 Johdanto

Vanhempien osallisuuden kehittäminen varhaiskasvatuksessa on ajankohtainen aihe paikallisesti sekä valtakunnallisesti. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet tulivat voimaan syksyllä 2017. Perusteissa tuodaan esille, että vanhemmat tulisi ottaa vahvemmin mukaan toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen sekä arviointiin. Tavoitteena toiminnalle on edistää osallisuutta, yhdenvertaisuutta sekä tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Yhdessä toimimisella saadaan tuotua ideoita ja ajatuksia esille sekä löydetään yhdessä keinoja kehittää toimintatapoja (Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma 2016.)

Vanhempien osallisuutta on tutkittu Suomessa jonkin verran, pääasiassa tutkimukset keskittyvät erityistä tukea tarvitseviin perheisiin sairaala ympäristössä tai neuvolassa. Varhaiskasvatuksen näkökulmasta vanhempien osallisuutta on tuotu esille mm. omahoitajuus työskentelymenetelmän eri vaiheissa sekä uudessa varhaiskasvatussuunnitelmassa (Lund 2003: 238-256; Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma 2016.) Vuonna 2016 valmistuneessa väitöskirjassa Maaret Vuorenmaa tuo esille, että vanhempien osallistuminen ja vaikuttaminen varhaiskasvatuksen arkeen on vähäistä. Oman mielipiteen tuominen esille on helpompaa, kun se koskee itseä tai omaa perheenjäsentä. Yhteisöllisesti omien mielipiteiden esille tuomista arkaillaan sekä omaa mielipidettä ei pidetä arvokkaana. Kirsti Karilan vaikuttava varhaiskasvatus tilannekatsaus toukokuulta 2016 tuo esille varhaiskasvatuksen vaikuttavuuteen lasten ja perheiden hyvinvoinnille. Tilannekatsauksen osatekijöinä nousee laadukkaana varhaiskasvatuksen kokonaisvaikutuksen merkityksellisyys, tasapuolisuus varhaiskasvatuksen laadussa sekä sellainen toimintakulttuuri, jossa ammattilaiset sekä vanhemmat ja lapset pystyvät kehittämään varhaiskasvatuksen toimintaa (Vuorenmaa 2016:22; Karila 2016:43.)

Opinnäytetyöni tarkoituksena on löytää ja kehittää Lohjan alueella toimiviin Sammatin ja Karjalohjan päiväkoteihin toimintamalli vanhempien osallisuuden lisäämiseksi varhaiskasvatuksessa. Keinoja on ja niitä käytetään harvakseltaan, mutta kuinka ne saataisiin jokapäiväiseen käyttöön tasapuolisesti. Opinnäytetyöni tavoitteena on luoda toimivia työskentelymenetelmiä varhaiskasvattajille sekä selvittää kuinka vanhemmat haluaisivat osallistua päiväkodin arkeen. Opinnäytetyö on toteutettu Lohjan alueella Sammatin ja Karjalohjan päiväkodeissa yhdessä varhaiskasvatuksen kanssa, kerää-

mällä aineistoa päiväkodeista vanhemmilta sekä varhaiskasvattajilta. Teemahaastattelulla vanhempia, eli kokemusasiantuntijoita sekä kyselyllä vanhemmilta ja varhaiskasvattajilta. Haastatteluista nousseiden ajatusten ja kehittämisideoiden pohjalta tuon materiaalia työyhteisöjen käyttöön ja keskusteluihin pohdittavaksi. Työyhteisöiden keskusteluiden tavoitteena on luoda työyhteisöihin parempaa työskentelyilmapiiriä sekä yhteisöllisyyttä ajatuksiin ja toimintaan. Ajatuksena on tasapuolisuuden levittäminen käytännöissä vanhempien ja lasten kohtaamisessa. Osallisuuden lisääminen ja lisääntyminen vaativat työyhteisöiltä yhteistä ajattelua vanhempien kohtaamisesta sekä yhteisiä toimintakulttuureja. Syksyllä 2017 voimaan tullut varhaiskasvatuksen perusteet velvoittavat toimintakulttuurien valtakunnallista tasapuolistamista ja kehittämistä.

Opinnäytetyöni teoriapohjana käytän lasten ja vanhempien osallisuutta sekä lapsen ja perheen hyvinvoinnin teoriaa. Yhtenä näkökulmana tuon esille kohtaamisen ja kohtaamisen tunteet sekä niiden huomioimisen. Lapsen ja vanhemman osallisuuteen kuuluu kokonaisvaltainen kohtaaminen ja huomioiminen myös teoreettisesti. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat ja määrittävät varhaiskasvatusta. Perusteissa nostetaan esille laaja-alaisen oppimisen monet muodot esimerkiksi lasten ja vanhempien osallisuus. Osallisuuteen liittyy tunteet, kuinka vanhemmat kokevat varhaiskasvattajan kohtaamisen sekä kuinka heidät kohdataan. Kohdatessa vuorovaikutustaidot vaativat varhaiskasvattajalta hyviä tunnetaitoja sekä sosiaalisia taitoja mutta myös tietoista empatista läsnäoloa (Marjamäki, Kosonen, Törrönen, Hannukkala 2015: 29.)

Opinnäytetyöni aihe omalle ammatilliselle kasvulle on merkittävä, päivittäin kohtaan ja tulen kohdatuksi työssäni lastentarhanopettajana. Kohtaan työpäivän aikana lapsia, vanhempia sekä varhaiskasvattajia. Lasten osallisuus on päivittäisessä arjessa mukana, mutta vanhempien osallisuus on vähäistä ja lisättävissä kun työyhteisössä saadaan innostusta kehittää toimintaa osallistavampaan suuntaan. Vanhempien osallisuus tällä hetkellä näkyy lasten varhaiskasvatussuunnitelmiin liittyvien keskustelujen muodossa sekä tuonti- ja hakutilanteiden keskusteluissa.

2 Osallisuus

Osallisuudelle löytyy tutkimuksista erilaisia määritelmiä, jotka ovat usealla tavalla ymmärrettävissä riippuen tarkastelun näkökulmasta (Leinonen 2014: 16.) Osallisuuden lähikäsitteenä on ”osallistua”, joka määritellään kielitoimiston sanakirjassa mukana olona jossakin tai osanottamista johonkin. Osallisuus määritellään oikeutena saada tietoa itseä tai perheenjäsentä koskevista asioista sekä mahdollisuudesta ilmaista oma mielipide asioista. Osallisuus määritellään myös mahdollisuutena päästä vaikuttamaan omiin asioihin (Kielitoimistonsanakirja 2018.)

Osallisuus yleisenä käsitteenä tarkoittaa osalliselle ihmiselle tulevaa tunnetta, joka muodostuu yksilölle hänen ollessaan osallisena yhteisössä, jossa hän saa osakseen arvostusta, tasavertaisuutta ja luottamusta. Osallisuuden edellytyksenä on yksilöllisyys, kohtaamisessa sekä vuorovaikutuksessa. Osallistuminen ei ole riittävä tavoite vaan yksilön osallisuuden mahdollistaminen ja opetteleminen yksilöllisissä tarpeissa. Sosiaalisten taitojen opettelemisen kautta kasvetaan yksilölliseen osallisuuteen. Sosiaalisilla taidoilla tarkoitetaan oman toiminnan ohjausta, empatiakykyisyyttä sekä vuorovaikutustaitoja (Järvinen, Mikkola 2015: 10; Aaltio 2013:92-93.) Osallisuuden kokemus sekä sosiaalisten verkostojen olemassaolo ennaltaehkäisevät syrjäytymistä ja tukevat yksilön hyvinvointia (Rouvinen-Wilenius, Koskinen-Ollonqvist 2011: 50.) Yksilöllisen osallisuuden mahdollistaminen vaatii palvelulta aikaa sekä työntekijän osallisuutta omaan työhön ja työyhteisöön. Työntekijän osallisuus näyttäytyy asiakkaalle dialogisuutena sekä kiireettömyytenä palvelutilanteessa (Aaltio 2013: 94-95.)

Varhaiskasvatuksen osalta osallisuus teeman alle voidaan sisällyttää sekä vanhempien, että lasten osallisuus. Osallisuus määräytyy varhaiskasvatusta ohjaavasta lainsäädännöstä sekä varhaiskasvatussuunnitelmista. Varhaiskasvatuksen yhteisöllisyys on pohjana osallisuudelle. Yhteisöllisen ilmapiirin rakentamisen voimavarana voidaan nähdä lasten ja vanhempien osallistuminen sekä osallisuus varhaiskasvatuksen arjessa (Eskel, Marttila 2013: 75-79.) Varhaiskasvatuksessa lasten ja vanhempien sekä varhaiskasvattajien osallisuudella on suuri merkitys yhteisölliselle toimimiselle sekä kokemuksen tuomalle tunteelle osallisuudesta. Yhteistyön muodostuminen ja osallisuuden tunteen luominen yhteisöiden välillä tarvitsee aikaa muodostuakseen sekä

keskinäistä luottamusta. Luottamuksen kehittyminen vaatii keskustelua sekä vuorovaikutteista dialogisuutta. Vanhemman ja varhaiskasvattajien välinen vuorovaikutus vaatii yhteistä ymmärrystä lapsesta sekä hänen tarpeista. Yhteistyömuodot muokkautuvat jokaisen perheen kohdalla omanlaisiksi kokonaisuuksiksi. Yhteistyömuodoilla tarkoitetaan erilaisia keinoja välittää tietoa lapsesta. Varhaiskasvatuskeskusteluiden rinnalle on syntynyt erilaisia tapoja vaihtaa kuulumisia puhelimitse, tekstiviesteillä tai perinteisen reissuvihkon muodossa. Tiedon välittämisen keinoilla pystytään luomaan sekä ylläpitämään vanhempien osallisuuden tunnetta pitkien hoitopäivien ajalle (Hujala, Turja 2011:84- 85; Aaltio 2013: 92-97.)

2.1 Osallisuuden tikapuumalli

Osallisuuden rakentumisesta on erilaisia malleja, joissa kuvataan osallisuuden rakentumista sekä portaita kohti parempaa osallisuutta. Osallisuuden tikapuut loi Robert Hart vuonna 1992. Tikapuut kuvaavat miten varhaiskasvattajat mahdollistavat lasten osallisuuden rakentumisen sekä sijoittumisen eri portaille varhaiskasvatuksessa. Tikapuissa on kahdeksan eri askelmaa, portaot määrittävät osallisuuden määrän mitä korkeammalle on kiivetty (Hart 1999: 40; Eskel, Marttila 2013: 78-80.) Tikapuumallissa ensimmäisellä portaalla olevat lapset ovat mukana, mutta heidän mielipidettään tai ajatuksiin ei kuunnella, aikuinen ohjaa ja suunnittelee toiminnan aikuislähtöisesti. Toisella ja kolmannella portaalla toiminta on aikuislähtöistä ja aikuisen sanelemaa ohjelmaa, johon lapset ovat osallisina piirustusten tekijöinä tai esiintymässä, mutta heidän mielipidettään ei ole kuultu esityksen tai näyttelyn kulusta. Hartin osallisuuden tikapuumallissa lapsi tulee kuulluksi ja nähdyksi kahdeksasta portaasta seitsemännellä askeleella, jossa aikuiset toimivat taustalla auttamassa. Lasten ja aikuisten tasavertaisessa vuorovaikutuksessa toimiminen saavutetaan kahdeksannella askelmalla (Hart 1999:40; Eskel, Marttila 2013: 75-86.)

Harry Shier on tarkastellut mm. miten osallisuus ajattelu kehittyi kasvattajien keskuudessa. Shierin osallisuudenmalli pohjautuu Hartin osallisuuden tikapuumalliin. Shierin ajattelun mukaan siirryttäessä seuraavalle askelmalle on välttämätöntä tarkastella, onko kasvattajien asenteet muuttuneet myönteisemmäksi sekä onko ymmärretty lasten osallisuuden tärkeys. Shierin mallissa on viisi tasoa, joista viidennellä tasolla lasten osallisuus on suurinta ja ensimmäisellä tasolla niukinta (Shier 2001: 110; Eskel, Marttila 2013:75-86; Turja, Vuorisalo 2017:36-55.)

2.2 Lapsen osallisuus varhaiskasvatuksessa

Lapsen kuulluksi ja ymmärretyksi tuleminen ovat osa lapsen osallisuutta. Merkittävässä roolissa lapsen osallisuudelle on aikuisen antama aika mahdollistaa lapsen oma toiminta ikätasoisesti. Päiväkodissa toimintakulttuuri on aikojen saatossa pitkälti ollut aikuislähtöistä ja aikuisen yksin suunnittelemaa toimintaa. Syksyllä 2017 voimaan tullut varhaiskasvatussuunnitelman perusteet velvoittavat varhaiskasvattajia ottamaan lapset mukaan päivätoimintojen suunnitteluun. Suurin osa päiväkodinarkea on päivittäisten toimintojen rytmittämää päivän kulkua. Päivittäisillä toiminnoilla tarkoitetaan ruokailua, peseytymistä, päiväunia sekä siirtymätilanteita toiminnosta toiseen. Näiden toimintojen välissä on päivittäin aikaa tehdä ja touhuta erilaisia kädentaitoja, liikuntaa, musiikkia, kielellisiä harjoitteita sekä harjoitella ryhmätaitoja ja paljon muita mahdollisuuksia yhdessä tekemiselle (Karlsson, Puroila, Estola 2016: 8-13; Varhaiskasvatussuunnitelma 2016:30; Leinonen 2014:16.)

Nykypäivänä lapsen ympäristö koostuu moninaisista tekijöistä, jotka tuovat haasteita varhaiskasvattajille sekä vanhemmille osata tukea lapsen omaa kehitystä ja kehittymistä omana itsenään. Ympäristö haastaa lasta löytämään itsensä ja ottamaan selkoa itsestään ja toisistaan sekä muokkaamaan omaa identiteettiä. Oman identiteetin luominen ja löytäminen vie aikaa ryhmän jäseniltä. Oman identiteetin kasvaminen ja kehittyminen tukevat ryhmän osallisuutta. Lapsen osallisuus ryhmässä näyttäytyy aikuisen tukemana osallistumisena toiminnan suunnitteluun. Aikuisen antaessa lapselle mahdollisuuden kertoa ja keskustella avoimesti toiveistaan sekä ideoistaan lapsi tuntee ja kokee tulevansa kuulluksi ja nähdyksi. Lapsen osallisuuden kokemus on kiinni varhaiskasvattajan omasta osallisuuden kokemuksesta (Hujala, Turja 2011:103-108; From, Koppinen 2012: 19-20; Louhela- Risteelä 2016: 16-32.) Ensisijaisesti varhaiskasvattajan ja vanhemman on tuettava lapsen positiivisen minäkuvan ja terveen itsetunnon kehittymistä sekä huolehtia, että lapsi on tasavertainen ryhmän jäsen. Tasavertaisena ryhmän jäsenenä lapsi rohkaistuu kertomaan omia toiveitaan sekä ideoita ryhmän toiminnalle (Hujala, Turja 2011: 103-108.)

Laaja-alaisen oppimisen tavoitteena on, että toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa kaikessa toiminnassa. Lasten ymmärrys yhteisöstä, oikeuksista, vastuusta ja valintojen seurauksista kehittyy osallisuuden kautta. Lasten, henkilöstön ja huoltajien aloitteita, näkemyksiä ja mielipiteitä arvostetaan. Tämä edellyttää osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden tietoisista kehittämistä työyhteisössä. Lapsen osallisuutta kehittää sensitiivinen kohtaaminen ja myönteinen kokemus kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta. Lasten ja huoltajien osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin vahvistaa yhteisöön kuulumisen tunnetta sekä osallisuutta (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016:30.)

Yksi laaja-alaisen osaamisen osa-alue on osallistuminen ja vaikuttaminen. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja aloitteisiinsa vastaaminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat toimintaa yhdessä varhaiskasvattajien kanssa. Samalla lapset oppivat vuorovaikutustaitoja sekä yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Varhaiskasvattajat huolehtivat siitä, että jokaisella lapsella ja vanhemmalla on mahdollisuus päästä osallistumaan ja vaikuttamaan. Osallistumisen ja vaikuttamisen kautta lasten käsitys itsestään kehittyy, itseluottamus kasvaa ja yhteisössä tarvittavat sosiaaliset taidot muovautuvat (Varhaiskasvatussuunnitelma 2016: 24.)

2.3 Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa

Vanhemman osallisuus tarkoittaa vanhemman osallistumista ja vaikuttamista oman lapsen asioiden käsittelemisessä varhaiskasvatuksessa. Vanhempien osallisuus saa alkunsa jo lapsen aloittaessa päivähoitoa. Onnistumisen kokemuksella on suuri merkitys päivähoiton aloituksessa lapselle sekä vanhemmalle. Aloituskeskustelun tavoitteena on antaa perheelle aikaa rauhassa tuoda esille toiveita, odotuksia ja päivähoiton aloitukseen liittyviä asioita rauhallisessa tilanteessa keskustellen. Nykyisin perheille annetaan mahdollisuus käydä aloituskeskustelu esimerkiksi omassa kodissa. Oma koti on perheille tuttu ja turvallinen paikka keskustelulle (Salminen, Tynninen 2011: 41.) Vanhempi kertoo varhaiskasvattajalle tai nimetylle omahoitajalle lapsesta. Lapsen tavoista toimia, lapsen taidoista sekä turvaa tuovista asioista sekä esineistä. Vanhemman ja omahoitajan välinen vuorovaikutuksellinen kohtaaminen on ensisijaisen tärkeää lapsen aloittaessa päiväkodissa, koska vanhemman kokiessa luottamusta tuoda lapsi

päiväkotiin lapsikin tuntee olonsa luottavaiseksi ja turvalliseksi. Pienikin lapsi aistii vanhemmasta tunnetiloja, vanhemman ollessa huolestunut lapsikin on huolestunut. Päivähoidon aloituskäytäntöihin on pyritty luomaan perhettä tukevia keinoja, jotka helpottavat aloituksen tuomaa stressiä. Omaha-ohjelmä on työmenetelmä, joka helpottaa työntekijöiden työn kuormittavuutta sekä lapsen ja vanhemman aloituksen tuomaa huolen tunnetta (Salminen, Tynninen 2011: 41.)

Vanhempien kanssa tehtävällä yhteistyöllä tuetaan lapsen varhaiskasvatuksen järjestämistä siten, että jokainen lapsi saa oman kehityksen ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, hoitoa sekä opetusta. Yhteistyön toteutumisesta sekä suunnitelmallisuudesta vastaa varhaiskasvattajat. Yhteistyön tavoitteena on luoda vanhempien ja varhaiskasvattajien välinen luottamuksellinen ja tasa-arvoinen sitoutuminen lapsen terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen sekä oppimisen edistämiseksi. Kasvatusyhteistyötä tukevat tasa-arvoinen keskustelu sekä keskinäinen kunnioitus. Luottamuksellinen ilmapiiri mahdollistaa vanhempien ja varhaiskasvattajien välisen yhteistyön myös haasteellisissa tilanteissa, esimerkiksi huolen puheeksi ottamisessa (Varhaiskasvatussuunnitelma Lohjan Kaupunki 2017:30-31; Koivunen 2009,151-155; Rautamies, Laakso, Poikonen 2011:192-204.)

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2016) veloitetaan tekemään yhteistyötä vanhempien kanssa yhdessä sitoutuen lapsen terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen ja oppimisen edistämiseksi. Kasvatusyhteistyötä tukevat luottamuksen rakentaminen, keskinäinen kunnioitus sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus. Luottamuksellisen vuorovaikutuksen ylläpitäminen vaatii varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aktiivisuutta sekä aloitteellista otetta järjestää mahdollisuuksia kiireettömille keskusteluille vanhemman kanssa.

Vanhempien kanssa tehtävällä yhteistyöllä voidaan myös estää vanhempien osallisuutta sekä halua osallistua lapsen hoitoon ja yhteistyöhön. Haastavasti käyttäytyvä lapsi tai perhe voi kokea saavansa aina negatiivista tietoa lapsesta tai hänen toiminnastaan. Varhaiskasvattajien tuntemukset voivat välittyä haastavan lapsen toiminnasta vanhemmille ja he kokevat olevansa epäonnistuneita tai saada tahtomattaan hankalan perheen leiman. Lapsen toiminnasta päivähoidossa vanhemmille voi jäädä yksipuolinen käsitys. Lapsen vahvuudet sekä taidot voivat jäädä kielteisten viestien varjoon (Rautamies, Laakso, Poikonen 2011:202-204.)

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa painotetaan myönteistä ajattelua sekä vahvuuksien esille tuomista, jokaisen lapsen kohdalla. Päivittäisessä viestinnässä varhaiskasvattajien ja vanhempien välillä pyritään tuomaan esille lapsen kokemukset sekä tapahtumat. Kannustava sekä lapsen oppimista ja kehitystä myönteisesti kuvaavat viestit ovat erityisen tärkeitä. Kasvatusvuorovaikutuksessa keskitytään enemmän myönteiseen kuin kielteiseen viestintään, pienenkin myönteisen palautteen antaminen luo toivoa ja uskoa tulevaisuuteen lapsen kanssa (Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma 2017: 33; Rautamies, Laakso, Poikonen 2011:204-205.)

2.4 Osallistavat työtavat työyhteisössä

Se miten lapsen osallisuutta varhaiskasvatuksen yksikössä lähestytään, riippuu esimiehen ja henkilöstön ajattelusta, koulutuksesta ja pedagogisesta osaamisesta (Ahonen 2017: 68). Osallisuuden avaaminen on joissain yksiköissä jo pitkälle pohdittu ja keskusteltu, joissain yksiköissä oivallusta vielä haetaan. Arvo keskustelu johtajuudessa vaikuttaa myös siihen mitkä asiat ohjaavat päätöksen tekoa ja toiminnan arviointia (Parrila, Fonsén 2017: 28-29). Säännöllinen ja jatkuva toiminnan pedagoginen arviointi mahdollistaa sen, että henkilöstöllä ja yksiköllä on ajantasaista tietoa toiminnan toteuttamisesta ja kehittämisestä (Parrila, Fonsen 2017: 92.)

Kohti osallisuuden kulttuuria varhaiskasvatuksessa vaaditaan uskallusta luottaa lapsiin, vanhempiin sekä työyhteisöön. Halua ja uskallusta heittäytyä uuden toimintatavan viettäväksi. Uudenlaisen toimintakulttuurin omaksuminen ja hyväksyminen vie aikaa sekä taitoja keskustella toiminnan muutoksesta avoimesti. Helposti luovutetaan, kun ensimmäinen vastoinkäyminen tulee esille, avoimuudella ja rehellisellä keskustelulla on silloin paikkansa toiminnan jatkamiselle (Hujala, Turja 2011: 52-53.) Uuden ajattelun kasvu ja kehitys sekä oppiminen tapahtuvat vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Työyhteisön vuorovaikutteisella kohtaamisella on mahdollisuus rakentaa luottamusta sekä luoda turvaa tuovaa ilmapiiriä yhdessä (Uusitalo – Malmivaara, Vuorinen 2017: 17-19.)

Lohjan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa kuvataan osallistavia työtapoja kuvion 1 mukaan (2017: 28-29). Osallistavien työtapojen tarkoituksena on parantaa lasten kokemusta tulla huomioduksi sekä lisätä viihtyisyyttä ja turvallisuutta päivähoitossa. Tavoitteena on saada lapsia tulemaan mukaan toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen yhdessä varhaiskasvattajien kanssa.

Kuvio 1. Lasta osallistavia työtapoja Lohjan varhaiskasvatuksessa

Osallistavien työtapojen tavoitteena on lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen koko varhaiskasvatuksen ajan, saapumisesta lähtemiseen. Lohjalla suunnitelma toimintakulttuurin toiminnalle ja kehittämiselle tehdään yksikkökohtaisilla suunnitelmilla. Suunnitelmissa kuvataan miten myönteistä käyttäytymistä ja vuorovaikutusta tuetaan, kiusaamista ehkäistään ja kiusaamiseen puututaan yhteistyössä vanhempien ja varhaiskasvattajien kanssa. Suunnitelmassa tuodaan myös esille, miten yhteisöllisyyttä ja osallisuutta kehitetään ja arvioidaan. Toimintatapojen suunnittelu ja kehittäminen tuodaan esille yksikkökohtaisessa suunnitelmassa sekä yksittäisen ryhmän tiimisopimuksessa, jossa tuodaan esille jokaisen varhaiskasvattajan työnkuva ja vastuut. Tiimisopimuksessa kuvataan henkilöstön keskinäistä vuorovaikutusta ja sovitaan valmiiksi, kuinka eteen tulevista asioista sovitaan ja mikä on oikea paikka keskustella asioista (Lohjan varhaiskasvatussuunnitelma 2017:27.)

3 Osallisuuden merkitys lasten ja perheiden hyvinvoinnille

Lasten ja perheiden hyvinvointi on keskeinen asia, joka kaipaa tarkastelua kehittäessäni vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatus on yksi tärkeimmistä toimijoista lasten ja perheiden päivittäisessä arjessa, jonka kautta pystytään auttamaan ja tukemaan perheitä kasvatuksellisissa asioissa sekä tukemaan voimavaroilähtöisesti (Varhaiskasvatussuunnitelma 2017; Sipilä, Österbacka 2013: 13-16.)

Lasten ja perheiden osallistumisen määrä ja laatu päiväkodin arkeen sekä toimintaan on verrannollinen lasten ja perheiden hyvinvoinnin kanssa. Hyvinvoiva vanhempi jakaa arjen pyöryksen keskellä olla myös kiinnostunut ja osallistua päiväkodin toimintaan. Vanhempainiltaan osallistuminen voi jäädä toiselle sijalle pitkän työ- ja päiväkotipäivän jälkeen, mahdollisesti iltahoitajan puute tai voimavarojen vähyys. Perheiden hyvinvointia ja voimavaroja lisäämällä päivähoiton tukitoimilla voisimme saada perheitä olemaan kiinnostuneita päiväkodin toiminnasta (Petrelius, Tulensalo, Jaakola, Hietamäki 2016:11-18.)

Huoli lasten ja perheiden hyvinvoinnista on lisännyt tarvetta tarkastella eri palveluiden yhteistyön toimivuutta yhteiskunnallisellakin tasolla. Varhaiskasvatuksessa ollaan päivittäin läheisessä yhteistyössä lasten ja perheiden kanssa ja tätä kautta osaltaan edesauttamassa yhteistyön laatua osallistavammaksi. Varhaiskasvatuksen työntekijällä on velvollisuus viranomaisena ottaa puheeksi lasta koskevat asiat perheen kanssa. Lapsella on oikeus hyvään ja turvalliseen lapsuuteen (Saastamoinen 2016: esipuhe.) Varhaiskasvatuksessa yhteistyö perheiden kanssa on tiivistä vuoropuhelua lapsesta ja perheen kuulumisista hyvässä sekä pahassa mahdollisiin haasteisiin liittyen. On tärkeää, että vuoropuhelu on avointa sekä molemminpuolista ajatusten vaihtoa, joka luo asioiden vaatimaa luottamusta (Karila 2016:5.) Hyvä yhteistyö ja vuorovaikutus on keino työkennellä perheen asialla, helpottaen asiakkaan asemaa mahdollisesti monien eri ongelmien keskellä painiskellessa (Pärnä 2012: 2-6.) Hyvän yhteistyön tavoitteena on usein löytää yhdessä keinoja ja tuoda esille eri näkökulmista asiakkaan asiaa, päämääränä yhteisen asiakkaan hyvinvoinnin edistäminen (Laitinen, Pohjola 2010: 181-218.)

Perheen lähtökohtien arviointi perheen kanssa on jo itsessään voimaannuttavaa ja perheen vahvuuksia esille nostavaa keskustelua, joka voi auttaa perhettä eteenpäin. Arvioinnin kautta saadaan arvokasta tietoa perheestä, jonka kautta aloitetaan yhteistyö suunnitelman laatiminen. Vuorovaikutteisen kohtaamisen sekä kuulluksi tulemisen tunne auttaa yhteistyötä perheen kanssa. Yhteistyölle etsitään yhteistä viitekehystä, joka loisi pohjaa yhdenvertaisemmalle kohtelulle lapsi ja perhetyössä sekä pystyttäisiin varmistamaan yksilöllisesti juuri tälle lapselle tai perheelle oikeanlainen tuki. Asiakkaan kanssa tehty arviointi voi auttaa perhettä näkemään omia vahvuuksia sekä huomaamaan omat voimavarat paremmin. Asiakkaan kanssa käyty arviointi on hyvä pohja monitoimijaisessa yhteistyöpalaverissa käytävälle keskustelulle mieltä perheelle yksilöllisiä tuen muotoja (Petrelius, Tulensalo, Jaakkola, Hietämäki 2016:3-5) Yhteistyön luominen on jo itsessään prosessi, joka tarvitsee kehittyäkseen yhteistyötä (Pärnä 2012:2-6.)

Yksi suuri este yhteistyölle on työntekijöiden vaihtuvuus asiakkaan sekä työntekijän näkökulmasta (Pärnä 2012:2-6.) Suuren vaihtuvuuden vuoksi usean asiakkaan asia unohtuu tai siirtyy ajallisesti kauas koska yhteys on katkennut yhteistyöstä. Yhteyden luominen uudelleen voi olla pitkä prosessi, joka vaatii uudelleen luottamuksen luomista sekä vuorovaikutussuhteen löytymistä (Laitinen, Pohjola 2010:181-218.) Usein luottamuksen syntyminen vaatii pitkä aikaista vuorovaikutusta ja yhteisen näkemyksen luomista mm. perhetyön näkökulmasta. Asiakkaan ollessa huolen keskellä työntekijän positiivisella kuuntelevalla asenteella on merkitystä luottamuksen ja asiakkaan tilanteen kartoituksen kannalta, yhteistyön esteenä voi olla tiedon puute tai keskustelun puute (Isola, Taanila, Veijola 2006: 186-197.)

Lapsi kohdataan päiväkotipäivän aikana useita kertoja. Lapsen kohtaamisella ja kohtelulla on merkitystä lapsen mielenterveyden ja tunnetilojen muokkautumisessa. Lapsen läheisten ihmisten osoittama rakkaus, läheisyys ja aito läsnäolo rakentavat lapsen mielenterveyttä ja turvallisuuden tunnetta. Lapselle on erityisen tärkeää tulla kuulluksi ja nähdyksi sekä ymmärretyksi päivän aikana. Lapsen mielenterveyden edistämisen kannalta oleellisia tekijöitä ovat kohtaaminen sekä ymmärretyksi tuleminen (Marjamäki, Kosonen, Törrönen, Hannukkala 2015:29.)

Vanhemmat tai vanhempi kohdataan tuonti- ja hakutilanteissa päivittäin. Kiireetön kuulumisien vaihto tuo luottamusta ja molemmin puolista tietoa lapsen ja perheen kuulumisista. Varhaiskasvattajan tietoinen läsnäolo ja hyvät vuorovaikutustaidot edesauttavat aitoa vanhemman kohtaamista sekä tiedon vaihtoa. Aikuisen kohtaaminen ja kohda-

tuksi tuleminen tukevat lapsen ja perheen mielenterveyttä sekä voimaannuttavat jakamaan. Empaattinen kuuntelu ja kohtaamisosaaminen ovat varhaiskasvattajalle merkittävä työväline, pystyäkseen ylläpitämään luontevaa vuorovaikutusta vanhempien kanssa. Sensitiivinen aikuinen havaitsee ja pystyy reagoimaan lapsen ja vanhemman tunnetiloihin myönteisesti tunne tasolla sanoittaen tunnetta (Marjamäki, Kosonen, Törrönen, Hannukkala 2015:30.) Ikävä on tuttu tunne varmasti jokaiselle hoitolapselle ja sen käsittely on tärkeää. Lapsen tunteet vaihtelevat iloista suruihin kuten aikuisillakin. Myös iloihin ja positiivisiin kokemuksiin on hyvä reagoida. Ilon kautta löytyy monia ihania hetkiä. Monet tunteet ovat lapsille uusia ja niiden käsittely ei välttämättä ole luontaista. On tärkeää, että aikuiset niin päiväkodissa kuin kotonakin auttavat lasta tunteiden käsittelyssä ja niiden nimeämisessä. Näin luodaan lapselle vakaa tunnepohja sekä oikeanlainen suhtautuminen omiin tunteisiin. Vanhemmat ja varhaiskasvattajat joutuvat usein vastaanottamaan lasten tunnekuohuja ja toimimaan eräänlaisena käsittelylaitokseksi. Tämä rooli saattaa joskus tuntua raskaalta ja aikuiset voivatkin tuntea itsensä hetkittäin voimattomiksi ja kyvyttömiksi vastaanottamaan lapsen tunnetiloja. Käyttäytymisen säätelyn opettelu lähtee aikuisen mallista. (Marjamäki, Kosonen, Törrönen, Hannukkala 2015:55.)

4 Varhaiskasvatuksen kehittäminen

Kysyttäessä palautetta varhaiskasvatuksesta yleensä vanhemmat ja lapset ovat tyytyväisiä toimintaan. Kuitenkin varhaiskasvatuksen työntekijät ja johtajat näkevät päiväkodin toiminnalle erilaisia kehittämiskohteita. Kehittymishalu ja asenne kehittämiseen on hedelmällinen (Reunamo 2014:9.) Kehittämisen mukanaan tuoma innostus ja halu kehittää on hyvä laittaa välillä mietintään ja käydä vuoropuhelua tämän hetken hyvistä käytännöistä sekä arvioida mitä oikeasti olisi tarve kehittää. Perusteellisen arvioinnin ja vuoropuhelun jälkeen ryhdytään miettimään mitä asioita halutaan ylläpitää ja mitä halutaan jättää taakse. Muutoksen tapahtuminen ei ole itseisarvo vaan muutoksessa tulisi olla koko henkilöstö mukana toteuttamassa muutosta (Reunamo 2014:10.)

Kehittämällä palveluja yhdessä perheiden sekä lasten kanssa pystytään varmistamaan, että palvelut vastaavat tarpeeseen. Palvelujen kehittämiseen ja toimintakulttuurien muutokseen on tarvetta. Käytännössä muutossuunnitelmat sekä ideat katoavat nopeasti kiireen keskellä, jos niitä ei ole hyvin suunniteltu ja henkilöstö ei ole sitoutunut muutoksen läpiviemiseen. Todellisen kehittymisen sekä muutoksen taustalla on aina aito suunnitelma, joka vie pienin askelin kohti suunnitelmaa. Mikäli suunnitelma on jäänyt tekemättä tai siihen ei ole täysillä sitouduttu, kehitystyö todennäköisesti jää toteutumatta. Paluu vanhoihin rutiineihin on helpompaa kuin uuden toimintakulttuurin läpivieminen (Ahonen 2017:251.)

Jatkuvasti muuttuvassa yhteiskunnassa myös varhaiskasvatuksessa pyritään löytämään uusia toimintatapoja tehdä yhteistyötä vanhempien kanssa. Nykypäivän moninaisissa perhekulttuureissa tarvitaan uudenlaisia lähestymistapoja yhteistyölle. Lapsen kanssa läheisessä vuorovaikutuksessa olevien vanhempien sekä heidän mahdollisten uusien puolisoitten yhteisellä osallistumisella, voidaan löytää helpommin yhteiset kasvatus tavoitteet lapselle kotona sekä varhaiskasvatuksessa. Vanhemmat ovat oman lapsensa parhaita asiantuntijoita, jota hyödyntämällä päiväkodissa pystyy tutustumaan vanhempaan ja lapseen hyvillä vuorovaikutus taidoilla (Ahonen 2017:59-61.) Yhteisen toiminnan lähtökohtaan vaikuttaa se, miten lapsi ja perhe kohdataan. Kohtaamisen laadusta on tehty tutkimuksia, jonka mukaan lasten kohtaamisessa varhaiskasvatuksessa on vaihtelevuutta, uudella normittavalla suunnitelmalla pyritään tasapuolistamaan perheiden ja lasten mahdollisuuksia vaikuttaa (Ahonen 2017: 59-61.)

Vaikuttava varhaiskasvatus katsauksessa tuodaan esille varhaiskasvatuksen kehittämistä ja kehittämiseen liittyvän tietoperustan käsittelyä. Tiedon kulun osalta aiheeseen liittyy alan moniammatillinen yhteistyö. Katsauksessa tuodaan esille varhaiskasvatuksen ammattilaisten tarve tietoisesti tiedostaa varhaiskasvatuksen laadun vaikuttavuus ja merkitys lapsen elämässä. Laadun tasapuolisuudella on merkitystä pitkällä aika välillä lapsen yksilöllisen kasvun ja kehityksen osalta. Katsauksessa ehdotetaan kehitettäväksi varhaiskasvatuksen ammattilaisten koulutuksen arviointia ja kehitystä sekä ammattilaisten omaa halua kehittää itseä ammattilaisena (Karila 2016:9-13.)

4.1 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Syksyllä 2017 voimaan tulleen varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja sen soveltamiseen käytännön työhön on tärkeää perehtyä, prosessiin mikä velvoittaa varhaiskasvattajia. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet koostuu kolmesta tasosta: Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat sekä neljäntenä vielä ryhmän oma suunnitelma ryhmän toiminnalle. Näitä kokonaisuuksia tulisi tarkastella yhdessä ja erikseen sekä hyödyntää varhaiskasvatuksen arjessa (Ahonen 2017:14.)

”Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on varhaiskasvatuslain perusteella annettu valtakunnallinen määräys Opetushallituksesta, jonka mukaan paikalliset ja lasten varhaiskasvatussuunnitelmat laaditaan ja varhaiskasvatusta toteutetaan” (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016:1.) Suunnitelman keskeisin muutos on sen velvoittavuus, joka on laatukriteeri tasa- arvoiselle varhaiskasvatukselle. Velvoittavuus sekä varhaiskasvatuksen sijoittuminen hallinnollisesti opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen ovat keskeisiä tekijöitä uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden myötä. Nämä vaikuttavat varhaiskasvatuksen arvostukseen toimintaympäristönä ja laadukkaana lasten oppimisen, kehityksen ja kasvun ympäristönä. Velvoittavuus vaikuttaa myös kuntien ja kaupunkien keskinäisten erojen kapenemiseen sekä varhaiskasvattajien oman ammatillisuuden kehittämiseen (Ahonen 2017:15-16.)

Valtakunnalliset perusteet luovat yhtenäisen perustan varhaiskasvattajien työlle, paikallisen suunnitelman tulee määritellä, ohjata sekä tukea varhaiskasvatuksen järjestämistä paikallisesti. Paikallisen varhaiskasvatuksen suunnitelman laatiminen parhaimmil-

laan saa varhaiskasvattajat olemaan vuorovaikutuksessa ja yhdessä pohtimaan pedagogisia menetelmiä ja löytämään suunnitelman roolin pedagogisena asiakirjana (Aho-
nen 2017: 18-19.) Varhaiskasvatuksen lastentarhanopettajalla on vastuu laatia lasten
varhaiskasvatussuunnitelma ja pitää huolta ryhmän pedagogisista toiminta tavoista.
Ryhmän toiminnan toteutuksessa tarvitaan kaikkia ryhmän aikuisia mukana suunnitte-
lemassa ja sitoutumassa toimimaan suunnitelmien mukaan. Pedagogiikan painottumi-
nen varhaiskasvatuksen arjessa edellyttää, että henkilöstö on samaa mieltä siitä, miten
parhaiten pystytään edistämään laadukkaasti lasten kasvua ja kehitystä (Varhaiskasva-
tussuunnitelman perusteet 2016: 20.) Elokuussa 2015 voimaan astuneen varhaiskas-
vatuslain mukaan lapsen vanhemmilla ja huoltajilla tulee olla osallistumis- ja vaikutta-
mismahdollisuus lapsensa varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arvi-
ointiin. Lain mukaisesti lasten vanhemmille tai muille huoltajille on säännöllisesti järjes-
tettävä mahdollisuus osallistua varhaiskasvatuksen suunnitteluun ja arviointiin (Var-
haiskasvatuslaki 580/2015.) Uuden varhaiskasvatussuunnitelman myötä lapsen suun-
nitelma tehdään sähköisesti, hyödyntäen tieto- ja viestintä teknologiaa (Varhaiskasva-
tussuunnitelman perusteet 2016:33.)

Syksyllä 2017 voimaan tulleen varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tuodaan esil-
le toimintakulttuurien kehittäminen ja sitä ohjaavia periaatteita. Periaatteina varhais-
kasvatuksen kehittämiseksi on oppimisympäristöjen luomiselle niin, että se edistää las-
ten ja aikuisten rauhallisten vuorovaikutustilanteiden syntyminen sekä turvallisen, muita
kunnioittavan ja yhteisvastuullisen oppimisympäristön. Turvallisessa ympäristössä ja
ilmapiiressä omien tunteiden esille tuominen sekä itsesäätelyn harjoittelu on sallit-
tua sekä mahdollista. Oppimiskäsitys määrittelee sitä, millaista pedagogiikkaa varhais-
kasvatuksessa noudatetaan. Toimintakulttuurin kehittymiseen vaikuttaa henkilöstön
vuorovaikutussuhteet toisiinsa, lapsiin ja perheisiin.

Lohjan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman (2017:22-23) mukaan arjen tilanteet ja
suunnitellut toiminnat nähdään kokonaisvaltaisina oppimisen hetkinä. Kasvattajien tär-
keä tehtävä on auttaa lapsia huomaamaan asioita ympärillään, oppimaan ja havaitse-
maan omaa oppimistaan. Tavoitteena on yhteistoiminnallinen oppiminen ja osallisuus.
Henkilöstöltä odotetaan tilanne herkkyyttä sekä vuorovaikutuksessa, että moninaisuu-
den kohtaamisessa. Henkilöstön oma toiminta, asenteet ja ammatilliset taidot vaikutta-
vat vuorovaikutukseen. Vuorovaikutuksessa on keskeistä herkkyyks, aitous ja halu toi-
mia erilaisten perheiden kanssa.

4.2 Asiakkaan asema ja toimija roolin muutos

Kirjassa asiakkaasta kehittäjäksi ja vaikuttajaksi (2017) tuodaan esille asiakkuuden muutos sosiaali- ja terveyspalveluissa, kirjan tavoitteena on analysoida kehittäjäasiakkuuden erilaisia mahdollisuuksia palveluiden muutoksessa ja viitoittaa samalla uudenlaista palveluiden uudistamista. Pohjola (2010:7) tuo esille asiakkaan asemaan liittyvää historiaa seuraavasti: ”aikaisemmin asiakas on nähty 1) puhtaasti palvelujen kohteena. Asiakkaan asema vahvistui ideologisen muutoksen myötä, mikä näkyi ensin 2) asiakaskeskeisyyden ja sittemmin käsitteellisesti asiakaslähtöisyyden tavoitteen korostamisena. Tästä muutoksesta siirryttiin vähitellen ymmärrykseen asiakkaasta, 3) joka on palveluiden kohteena olemisen sijaan oman elämänsä aktiivinen toimija. Uusi ymmärrys avasi väylän 4) asiakkaan kokemustiedon tunnistamiseen ja hyödyntämiseen, jolloin alkoi rakentua elämisen ongelmatilanteisiin ja palveluiden käyttöön liittyvä kokemusasiantuntija käsite ja toiminta. Yhä enemmän alettiin puhua myös 5) asiakkaiden osallisuudesta sekä omassa ja läheistensä palveluprosesseissa, että palvelujärjestelmässä laajemmin”. Asiakkaan aseman muutoksessa eletään murrosvaihetta, jossa pyritään saamaan asiakasta osallistumaan oman palvelun kehittämiseen sekä tuomaan esille oma kokemus palveluista. Muutoksessa ei muutu pelkästään asiakkaan asemaa vaan myös työntekijöiden aseman muutos, suurimpana muutoksena on työntekijöiden asenteen muutos ottaa vastaan palautetta ja kehittämisideoita positiivisesti.

4.3 Yhteiskehittäminen

Vallitsevia ajattelutapoja, käytäntöjä sekä ammatillisuutta on uudistettu palveluissa yhteiskehittämisen avulla. Yhteiskehittämisellä tarkoitetaan, että yhdistetään kokemusasiantuntijuutta eli opinnäytetyötäni ajatellen vanhempia sekä ammatillista tietämystä eli varhaiskasvattajia yhdessä kehittämään palveluja varhaiskasvatuksessa. Yhteiskehittäminen kattaa myös arvioinnin ja yhteistutkimuksen, joiden avulla voidaan luoda uutta tietoa (Hietala, Rissanen 2017: 167.)

Opinnäytetyötäni ajatellen, pyritään yhteiskehittämään vanhempien osallisuutta varhaiskasvatuksessa. Yhteiskehittäminen voi mahdollistaa palvelujen uudistamisen, koska toimiessaan kokemusasiantuntijoiden kanssa, ammattilaiset voivat oivaltaa uudella tavalla työnsä merkityksen sekä oivaltaa uusia näkökulmia asiakaslähtöisyyden raken-

teellisten esteiden purkamisessa. Kokemusasiantuntijoiden kokemusten kautta heillä on mahdollisuuksia saada arvokasta tietoa esimerkiksi palveluiden toimivuuteen, suunnitteluun sekä päätöksentekoon. Yhteiskehittämällä esimerkiksi asiakkaan ja ammattilaisen välisen vuorovaikutuksen puhekieli voidaan saada kaikkien ymmärrettäväksi sekä samalle tasolle (Hietala, Rissanen 2015: 167.)

Työyhteisön kehittäminen ja kehittyminen lähtee työntekijöiden keskinäisistä vuorovaikutus suhteista sekä yhteisistä pelisäännöistä. Yhteisissä palaverissa istuminen ei ole yhdessä tekemistä vaan se, että keskinäinen kunnioitus ja luottamus ja aidosti halu tehdä yhdessä muutoksia työyhteisön toimintaan. Yhteistoiminnallisuus ja yhdessä tekeminen edellyttävät jokaiselta työyhteisön jäseneltä sitoutumista sekä motivaatiota tavoitella yhteisiä tavoitteita kohti päämäärää, täytyy pystyä joustamaan omista tavoista ja kehittämään omia työskentelytapoja yhteisön hyväksi. Johtajuudella on suuri merkitys yhteiskehittämisen kannalta, johtajan velvollisuuksiin kuuluu varmistaa, että kaikki työyhteisön jäsenet kokevat olevansa tasavertaisia tiedonsaannin sekä viestien kulun suhteen (Mäkisalo- Ropponen 2016:8-11.)

5 Opinnäytetyön asetelma

5.1 Tehtävä ja tavoite

Opinnäytetyöni tavoitteena oli löytää keinoja vanhempien osallisuuden lisäämiseksi Lohjan varhaiskasvatuksessa, Sammatin ja Karjalohjan päiväkodeissa. Tavoite nousi päiväkotien tarpeesta kehittää keinoja sekä työmenetelmiä vanhempia osallistavaan suuntaan. Tavoite nousee myös syksyllä 2017 voimaan tulleesta varhaiskasvatussuunnitelmanperusteista sekä varhaiskasvatuslaista. Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteiden tavoite on vanhempien osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden kehittäminen. Varhaiskasvatuslaki painottaa, että lapsen vanhemmille tai muille huoltajille on annettava mahdollisuus osallistua sekä vaikuttaa säännöllisesti varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin (Varhaiskasvatuslaki 7b§, Karila 2016:41.)

Opinnäytetyöni tarkastelu jakautuu kahteen näkökulmaan, vanhempien ja varhaiskasvattajien. Tarkoitukseni oli löytää keinoja vanhempien osallisuuden lisäämiseksi sekä kuinka varhaiskasvattajat voisivat tukea ja kehittää toimintaa vanhempien osallisuutta lisäävään suuntaan. Vanhempien haastatteluissa ja kyselyissä esitettiin kysymyksiä niin, että sain tietoa vanhempien mielipiteistä nykyisestä toiminnasta sekä palautetta niiden toimivuudesta. Lisäksi kysymykset olivat aseteltu niin, että sain lisätietoa vanhempien mahdollisuuksista sekä kiinnostuksesta osallistua päiväkodin toimintaan. Varhaiskasvattajien avoimet kysymykset oli aseteltu niin, että sain vastauksia varhaiskasvattajien työhön vaikuttavista asioista, millaisia toimintatapoja on jo käytössä sekä millaisia mahdollisuuksia olisi osallistaa vanhempia enemmän mukaan toimintaan.

5.2 Opinnäytetyön aikataulu

Opinnäytetyöni aihe nousi oman työn kautta nousseeseen kiinnostukseen vanhempien osallisuutta kohtaan sekä työyhteisön kanssa käytyihin keskusteluihin aiheesta. Päiväkodit valikoituivat oman työni kautta. Sammatin päiväkodissa on kolme lapsiryhmää, joissa on yhteensä 60 lasta, asiakasperheitä on 30. Perheissä on 2-4 lasta eri lapsiryhmissä. Karjalohjan päiväkodissa on kaksi lapsi ryhmää, joissa on yhteensä 35 lasta ja asiakasperheitä on 15. Perheissä on 1-3-lastia eri lapsiryhmissä. Molempien päiväkotien esikoulut sijaitsevat koulujen yhteydessä ja näin ollen asiakasperheet rajautuivat

pois opinnäytetyön aineiston keräämisestä. Varhaiskasvattajia on molemmissa päiväkodeissa yhteensä 15, joista lastentarhanopettajia 5, lastenhoitajia 10.

Opinnäytetyön aiheen vahvistuessa syksyllä 2017, keräsin aiheeseen liittyen teoriatietoa sekä tutustuin aiheesta aikaisemmin tehtyihin opinnäytetöihin sekä väitöskirjoihin. Teoreettinen viitekehys on kasvanut ja muokkautunut pitkin matkaa. Teorian täsmentyessä kirjoitin tutkimussuunnitelman. Tutkimussuunnitelman ja vapaa muotoisen hake muksen perusteella hain ja sain tutkimusluvan Lohjan kaupungin palvelupäällikkö Anu Koivumäeltä maaliskuussa 2018. Tutkimuslupaa hain koska opinnäytetyöni koskee Lohjan kaupungin alueella olevien kahden päiväkodin perheitä sekä henkilökuntaa.

Teoria ja tutkimussuunnitelma	Lokakuu 2017-Maaliskuu 2018
Tutkimuslupa	Maaliskuu 2018
Aineiston keräys	Toukokuu 2018
Aineiston analysointi	Kesäkuu- Heinäkuu 2018
Raportin kirjoittaminen	Elokuu- Lokakuu 2018

Kuvio 2. Opinnäytetyön aikataulu

Opinnäytetyöni aineistonkeräys on toteutettu molemmissa päiväkodeissa toukokuussa 2018 teemahaastattelemalla vanhempia kahdessa eri ryhmässä sekä kysymällä ajatuksia kyselylomakkeella. Kutsut haastatteluihin laitoin huhtikuussa 2018 molempien päiväkotien ilmoitustauluille sekä oviin. Päiväkotien varhaiskasvattajat kertoivat vanhemmille kutsusta sekä mahdollisuudesta osallistua tutkimukseen. Vanhempia ilmoit tautui haastatteluihin aluksi 10, mutta haastateltavat vähentyivät haastattelu ajankoh dan tullessa ajankohtaiseksi. Haastatteluihin osallistui yhteensä 4 vanhempaa.

Vanhempien kyselylomakkeet olivat, jokaisen päiväkotiryhmän eteisessä mahdollista massa osallistumisen paperiseen kyselyyn. Varhaiskasvattajat vastasivat omiin kysy myksiin toukokuussa 2018, kysymykset olivat kahvihuoneen pöydällä vapaasti vastat tavissa. Näin mahdollistin, jokaiselle rauhan vastata oma-aloitteisesti paperiseen kyse lyyn. Kyselyt olivat vastattavissa haastatteluiden jälkeen, jotta pystyin vielä kyselylo makkeita tarkistamaan haastatteluissa esille tulleiden asioiden vuoksi. Opinnäytetyöni

tuloksilla on tarkoitus kehittää Sammatin ja Karjalohjan päiväkotien työskentelymallia vanhempien osallisuuden lisäämiseksi sekä käyttää aineistoa vanhemmilta saatuna palautteena työmme suunnittelun tukena.

Vanhempien osallisuutta koskevaan kyselyyn osallistui yhteensä 24 vanhempaa Sammatin ja Karjalohjan päiväkodeista. Vastauksien määrä kyselyssä oli varsin hyvä verrattuna asiakasperheiden määrään päiväkodeissa ajankohta huomioiden. Ajankohdassa osa perheistä oli jo lomalla. Teemahaastatteluun osallistui yhteensä 4 vanhempaa. Teemahaastattelut toteutettiin kahtena erillisenä haastattelu kertana. Varhaiskasvattajien kahvipöytäkyselyyn osallistui yhteensä 12 varhaiskasvattajaa. Kyselyiden ja haastatteluiden kysymykset ovat liitteenä. (Liite 1-5) Tulokset osiossa rajataan päiväkotien nimet pois. Nimien poistamisella varmistetaan kyselyihin ja haastatteluihin osallistuneiden vanhempien ja varhaiskasvattajien yksityisyydensuoja.

5.3 Opinnäytetyön menetelmät

Opinnäytetyöni toteutan monimenetelmällisenä laadullisena tutkimuksena. Tutkimusmenetelmänä käytän teoriaan ja aineistoon pohjautuvaa sisällönanalyysiä. Aineistonkeräykseen olen käyttänyt teemahaastattelua ryhmässä, sekä kyselyä vanhemmille sekä varhaiskasvattajille. Opinnäytetyön aineistonkeräysmenetelmiä on useita, koska otanta on pieni jokaisessa kohderyhmässä, näin pystyin varmistamaan aineiston luotettavuuden sekä toteuttaa aineistonkeräyksen niin, etteivät osallistuneiden henkilötiedot tule esille (Tuomi, Sarajärvi 2002:141-142.) Teemahaastatteluun, vanhempien kyselyihin sekä varhaiskasvattajien avoimiin kysymyksiin on laadittu omat kysymykset opinnäytetyön tavoitteiden mukaisesti.

Yhtenä aineistonkeruumenetelmänä käytin vanhempien teemahaastattelua ryhmässä, menetelmänä se on joustava ja siinä ollaan suoraan kontaktissa keskustelussa mukana olevien kanssa (Tuomi, Sarajärvi 2009:72-74). Haastattelun aikana pystyin täsmentämään lisäkysymyksillä kysyttävää asiaa, toisin kuin kyselylomakkeessa. Haastattelun etuna on, että sen avulla voidaan huomioida haastateltavat ja saadaan kerättyä tietoa eritilanteista. Haastattelukysymysten järjestystä voi tarvittaessa vaihtaa. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, jossa haastattelu kohdennetaan tiettyyn aihepiiriin. Haastattelu suunnataan tutkittavien henkilöiden subjektiivisiin kokemuksiin esimerkiksi vanhempien kokemuksista ja keinoista osallistua päivähoidon toi-

mintaan. Teemahaastattelulla saadaan tietoa vanhempien ajatuksista, kokemuksista sekä tuntemuksista koskien lapsen päivähoitoa. Teemahaastattelu tuo haastateltavan äänen kuuluviin (Hirsjärvi, Hurme 2000: 47-48, Routio 2007.) Teemahaastatteluiden jälkeen kirjoitin puhtaaksi saamani aineiston sanasta sanaan eli litteroin tekstin, päädyin kirjoittamaan kaiken sanotun ylös, tarvittavan tutkimustiedon löytymisen varmistamiseksi. Analysoin teemahaastatteluaineiston teemojen mukaan. (Valli, Aaltonen 2015:42-43.) Litteroituani haastattelut kirjoitettuun muotoon, tuhosin nauhoitteet.

Toisena aineistonkeräysmenetelmänä oli kysely vanhemmille. Kyselylomakkeen kysymykset olivat monivalintakysymyksiä, joihin pystyi vastaamaan kyllä, en osaa sanoa tai ei. Kyselylomakkeelle oli mahdollisuus vanhempien kirjoittaa myös ajatuksiaan näin halutessaan. Kyselyn kysymyksiä oli rajallinen määrä, joka teki kyselystä nopean vastattavan ja mahdollisesti vastaamisen esimerkiksi päiväkodin eteisessä (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2016:193-205.) Kyselylomake testattiin vanhemmilla, joiden lapset ovat eri päiväkodissa asiakkaana, näin sain tietoa kokemusasiantuntijoilta kyselyn pätevydestä sekä ymmärrettävyydestä. Molemmissa päiväkodeissa kyselyt olivat vanhempien saatavilla eteistiloissa. Kyselyistä oli erillinen tiedote päiväkotien ulko-ovissa. Molemmissa päiväkodeissa varhaiskasvattajat kertoivat vanhemmille kyselystä.

Varhaiskasvattajien kyselyn toteutin avoimilla kysymyksillä teemoittain. Kysymykset muotoilin mahdollisimman avoimiksi. Kysymyksien tavoitteena oli löytää tämän hetkisiä keinoja ja käytäntöjä vanhempien osallisuuteen liittyen sekä pohtia mitä keinoja olisi lisätä vanhempien osallisuutta. Avoimien kysymysten tavoitteena oli saada heräteltyä varhaiskasvattajia miettimään vanhempia osallistavia keinoja sekä ajatuksia osallistavaan suuntaan. Varhaiskasvattajien kysely oli toukokuussa 2018 molempien päiväkotien kahvihuoneen pöydällä kaikkien saatavilla.

Sisällönanalyysi menetelmän avulla tarkastelen aineistoa eritellen, tiivistäen sekä etsien yhtäläisyyksiä. Sisällönanalyysin avulla pyrin tiivistämään tutkimusaineiston teemoittain. Opinnäytetyön aineistoista on muodostunut kuvaus, jonka pystyy yhdistämään laajempaan kontekstiin sekä aihetta koskeviin muihin tutkimustuloksiin (Tuomi, Sarajärvi 2009:105.)

Teema- ja analyysirunko tehdessäni olen käyttänyt suunnannäyttäjänä vuonna 2016 opetushallituksen laatimaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteita, sekä Lohjan omaa varhaiskasvatussuunnitelmista nousevia teemoja. Yhtenä suurena temarungon osatekijänä käytin Sammatin ja Karjalohjan päiväkotien arjen käytännöistä esille tulleita

kehittämisen kohteita. Teemarunkoon nousivat osatekijöiksi vanhempien osallistuminen oman lapsen hoidon suunnitteluun, vanhempien ja varhaiskasvattajien välinen suhde, tiedonkulku varhaiskasvatuksen ja kodin välillä sekä vanhempien vaikuttamismahdollisuudet lapsen päivähoidossa. Osatekijöiden avulla on mahdollisuus löytää sekä selkiyttää tutkimusaineistosta nousevia asioita vanhempien osallisuuteen liittyen Sammatin ja Karjalohjan päiväkodeissa. Osatekijöiden löytymiselle on edellytyksenä tutkimuksessa käytettyjen kysymysten asetteleminen koskemaan varhaiskasvatusta ja kyseisiä päiväkoteja (Tuomi, Sarajärvi 2009:113; Vilka 2015:170.)

Tutkimustulosten saatuaani ryhmittelin tiedot teemoittain tutkittavaan muotoon. Tutkimusaineiston analysoin tekstiksi nojautuen teoreettiseen viitekehykseen keskeisten ammatillisten teemojen avulla (Vilka 2015: 10.) Kyselylomakkeita analysoitaessa käytin kvantitatiivista analyysiä, jota käytän esitellessäni määrällisesti aineistoa ja tuloksia. Määrällisen aineiston havainnollista taulukoina sekä tekstiksi avattuna, jokaisen vanhempien kyselylomakkeessa olevan kysymyksen erikseen (Tuomi, sarajärvi 2009: 109-116.)

6 Opinnäytetyön tulokset

Opinnäytetyön tuloksissa tuodaan esille ensin vanhempien haastatteluissa esille tulleet asiat teemoittain, toisena tulevat vanhempien kysymysten tulokset kysymys kerrallaan ja kolmantena varhaiskasvattajien avoimien kysymysten aineisto esitellään.

6.1 Vanhempien haastattelun tulokset

6.1.1 Tiedonkulku vanhemman ja varhaiskasvattajien välillä

Vanhemmilta kysyttiin: miten saat tietoa lapsesi asioista? Haluaisitko saada enemmän tietoa, lasta koskevista asioista? Miten?

Vanhempien haastatteluissa tuotiin esille tiedon kulun tärkeys molemminpuolisessa vuorovaikutuksessa. Vanhemmat kokevat, että on helpompi kertoa asioista varhaiskasvattajille kuin olla kertomatta. Vanhemmat toivoivat molemmin puolista avoimuutta sekä rehellisyyttä lapsen asioissa. Vanhemmat kokevat, että molemminpuolinen luottamus syntyy avoimuudesta sekä rehellisyydestä. Tiedonkulku koetaan päivittäisenä päivittämisenä sekä tietojen vaihtona lapsen päivästä tai kotona tapahtuneista asioista. Vanhemmat korostivat, etteivät voi olettaa, että päiväkodissa tiedetään kaikkia asioita mitä kotona tapahtuu, vaan on vanhempien vastuulla kertoa tai olla kertomatta. Vanhemmille riittää välillä tieto, että hyvä päivä. Useimmiten vanhemmat haluavat tietää enemmän lapsen päivän tapahtumista, kaverisuhteista sekä kuinka lapsi on syönyt ja nukkunut. Lapsen päiväkotipäivän tapahtumat siirtyvät usein kotiin ja vaikuttavat lapsen kanssa vietettävään iltaan.

Tiedonkulku on päivittäistä päivittämistä, molemminpuolista vuorovaikutusta, miten tänään. Kaikkea ei voi olettaa, että täällä tiedetään. Mieluummin sillain, että sanoo useammin kuin että jättää sanomatta.

Päiväkodin tapahtumista ja toiminnoista tiedotetaan lukukausittain paperisella tiedotteella sekä sähköisesti pedanetissä. Haastatteluissa vanhemmat toivat esille tiedotteiden joutuvan hukkaan ja asioiden unohtuvan. Vanhemmat kokivat päiväkodilta lähetettyjen tekstiviestien toimivan helpoimpana tiedotus välineenä. Tapahtumaviesti toimii muistukkeena puhelimessa, viesti on helppo tapa muistutella mieleen kauppareissulla

mitä lapsi tarvitsee päiväkotiin mukaan esimerkiksi retkipäivänä. Vanhemmat kokevat, että varhaiskasvattajat muistuttelevat ja kertovat tarvitsemansa tiedon. Vanhemman kysyessä asiaa lapsen päivästä tai tulevasta tapahtumasta vanhemmat kokevat saavansa tarvitsemansa tiedon. Haastatteluissa vanhemmat toivat esille tiedonkulun helpoimpana kasvotusten kohdatessa kuin sähköiset tiedottamiskanavat esimerkiksi pedanet. Pedanet koetaan haasteellisena luettavana sekä hankalana tiedotuskanavana löytää.

Tapahtumaviestit koen hyvänä, viesti toimii muistutuksena kaupassa ja muualla. Sinä aamuna pystyy helpommin tarkistamaan viestistä kuin lapusta.

Itse kammoksen sitä, että kaikki menee kohta koneellisesti. Arvostan sitä, että tieto kulkee suusta suuhun vuorovaikutuksessa, saa heti vastauksen eikä tarvitse aina kirjautua johonkin. Joka päivä kuitenkin kohdataan päiväkodilla, olisi kamala ajatella, että tieto pitäisi hakea jostain muualta.

Vanhemmat toivat esille haastatteluissa lasten piirustukset ja askartelut ja niiden merkityksen perheelle. Lapsen piirtäessä päiväkodissa hän saattaa päiväkodista tulon jälkeen jakaa piirustuksia perheenjäsenille. Konkreettisella piirustuksella ja askartelutuotoksella on enemmän tunne arvoa kuin sähköisessä muodossa olevilla. Vanhemmat korostivat käsinkosketeltavan materiaalin merkitystä lapselle, esimerkiksi kasvunkansio on ihana katseltava lapsen kanssa yhdessä.

6.1.2 Vanhempien ja varhaiskasvattajien välinen yhteistyö

Vanhemmilta kysyttiin: miten toivoisit tulevasi kohdatuksi päiväkodissa? Tuonti- sekä hakutilanteissa?

Haastatteluissa vanhemmat toivat esille, että on esisijaisen tärkeää, miten lapsi kohdataan ja tulee kohdatuksi vanhemman tuodessa lasta päiväkotiin. Kohtaamiset koetaan luonnolliseksi sekä mukavaksi tavaksi kohdata toinen ihminen. Vanhemmille oli enemmän merkitystä, kuinka lapsi kohdataan päiväkotiin tullessa kuin kuinka vanhempi kohdataan. Kohtaamisen aitoudella on merkitystä sekä vanhemmalle että lapselle. Päiväkotiin saapumisen tilanne on joskus ryhmässä hektinen, useamman lapsen saapuessa yhtä aikaa tilanne vaatii varhaiskasvattajien olemaan läsnä hoitoon tuleville lapsille,

tilanne ei välttämättä salli irtautumista keskustelemaan vanhemman kanssa. Vanhemmat toivat esille ymmärryksen aamun tilanteita kohtaan ja pitivät tärkeimpänä lasten hyvinvointia sekä aitoa läsnäoloa lapsen saapuessa hoitoon.

Joka kerta kun tuon lapsen päiväkotiin, joku tulee sanomaan hei, lapsen nimellä tai hei pojat. Lapset kohdataan aidosti, yksilönä. Se on mielestäni selkeä parannus.

Vanhemmat kokevat, että varhaiskasvattajien kanssa kohtaamiset menevät luonnostaan yhdessä lapsen kanssa tai jos on sellaista keskusteltavaa mitä ei toivota lapsen kuuntelevan saa aina pyydettäessä aikaa keskustelulle kasvotusten tai puhelimitse.

6.1.3 Vanhempien osallistuminen lapsen hoidon suunnitteluun

Vanhemmilta kysyttiin haastattelussa: Onko sinulla ollut mahdollisuutta osallistua lapsesi hoidon suunnitteluun? Miten haluaisit osallistua lapsesi hoidon suunnitteluun ja päätöksen tekoon?

Haastatteluissa vanhemmat toivat esille toimivan vuorovaikutuksen merkityksen sekä keskustelun positiivisen ilmapiirin edesauttavan halua tai mahdollisuutta kertoa omia toiveitaan varhaiskasvattajille. Yhteyden ollessa huono tai luotaantyöntävä, vanhemmat kokevat, etteivät halua tuoda esille omia ajatuksiaan. Tärkeimpänä vaikuttamisen keinona koetaan kiireetön keskusteleminen varhaiskasvattajien kanssa. Lapsen harjoittellessa arjen toimintoja molemmin puolinen vuorovaikutus ja tukeminen harjoittelussa tuotiin esille merkittävänä apuna vanhemmille arjen keskellä. Keskusteluissa pystytään tuomaan esille uusia keinoja millä selviytyä kotona ja päiväkodissa haastavissa tilanteissa.

Lapsi haluaa aina unilun ruokapöydälle, päiväkodissa lelut laitetaan tuolin alle, kotonakin laitetaan nykyään. Asia ratkesi keskustelemalla.

Koen voivani vaikuttaa lapseni hoitopäivään keskustelemalla hoitajan kanssa. Kertomalla kodin tapahtumista ja mistä lapsi tykkää.

Haastatteluissa vanhemmat toivat esille päivittäiset keskustelut tuonti ja hakutilanteissa sekä vasu- keskustelut lastentarhanopettajan kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelman mukaiset keskustelut vanhempien kanssa pidetään kaksi kertaa vuodessa. Keskusteluissa keskustellaan perheen ja lapsen asioista kotona ja päiväkodin arjessa. Vuosittaiset keskustelut koetaan hyvänä rauhallisena hetkenä keskustella varhaiskasvattajien kanssa lapsesta, iloista ja suruista. Pieni hetki keskustelua voi riittää helpottamaan sekä auttamaan eteenpäin lapsen kanssa. Ajatusten vaihto koetaan helpottavana sekä mielenkiintoisena kohtaamisena. Varhaiskasvattajan tuntiessa oma lapsi niin hyvin, että vanhemmasta tuntuu luontevalta keskustella lapsen haasteista tai harjoittelun tavoitteista sekä hänen vahvuuksistaan. Keskustelut auttavat vanhempia ymmärtämään, etteivät ole yksin lapsen kanssa ja hänen mahdollisien haasteiden kanssa.

Aina kun on ollut esimerkiksi vasukeskustelu, se ei jää se koko vuoden kehityskeskustelu siihen vaan se jatkuu aina kun näkee, muistatko kun puhuttiin, oli tästä ja tästä asiasta. Toimii jotenkin hyvin täällä.

Vanhemmat toivovat, että lapsen päivä on mahdollisimman hyvä ja rauhallinen päiväkodissa. Lapsi saa hellyyttä ja syliä, kun sitä tarvitsee ja haluaa. Lapsen tuntiessa olonsa turvalliseksi, vanhempikin uskaltaa luottaa ja kokea olonsa turvalliseksi ollessaan töissä ja toisinpäin.

6.1.4 Vanhempien vaikuttamisen mahdollisuudet varhaiskasvatuksessa

Vanhemmilta kysyttiin haastatteluissa: Miten haluaisit osallistua päiväkodin toimintaan? Millaisia vaikuttamisen mahdollisuuksia sinulla on ollut vaikuttaa päiväkodin toimintaan?

Haastatteluissa vanhemmat toivat esille vanhempainyhdistyksen sekä vanhempainiltojen tärkeyden yhdessä asioista sopimiselle ja mielipiteiden kertomiselle. Vanhemmat toivoivat yhteisöllistä toimintaa missä pystyisi luomaan itselle ja lapselle turvaverkkoa sekä tutustumaan lapsen päiväkotikavereihin ja heidän vanhempiin. Vanhempainiloilta toivotaan lisäksi lisätietoa lasten kasvatuksesta sekä arjen asioista, millaiset hanskat ovat hyvät tai kuinka saada lapsi käymään potalla.

Ollaan muidenkin äitien kanssa puhuttu, että olisi sellaisia vanhempain-iltoja, joissa pääsisi keskustelemaan nythän ne on ollut sellaisia missä lapsi on mukana. Sellainen tilanne missä voitaisiin puhua yhdessä asioista. Olisi se sitten suunnittelua, olemassa olevasta läpikäyntiä mutta olisi tosi kiva. Ajatusten vaihtoon yhdessä ei ole mahdollisuutta, keskustelu olisi tarpeen.

Vanhempainyhdistys, päiväkoti ei pysty tarjoamaan ihan kaikkea. Ni miksi me vanhemmat emme tekisi jotai, tietty se vaatii sitoutumista.

Haastatteluissa vanhemmat toivat esille oman ajan vähyyden sekä pitkät työmatkat. Vanhemmat miettivät erilaisia mahdollisuuksia auttaa päiväkotia järjestämään ohjelmaa lasten päiväkotipäivän ajaksi. Vanhempien päällimmäisenä toiveena oli saada lapsille mahdollisimman kiva ja turvallinen päivä, että aikuisia olisi aina saatavilla ja mahdollisuuksien mukaan kaikille tarjolla tasapuolisesti.

Vanhempi "ylimääräisinä käsinä" esimerkiksi rakensimme ikean keittiötä, niin joku lapsi piti tuota kiinni ja toinen antoi sitä ja toinen tätä, lapset kokivat olevansa tarpeellisia ja kaikilla oli hauskaa.

Rakennusprojekti, jossa lapset saisivat olla mukana vanhemman kanssa, maja, ei vaadi paljoa aikaa tai tarvikkeita.. mutta saako tehdä?

Vanhemmilta tuli ideoita yhteisöllisestä toiminnasta, jota varjostaa ajan vähyyys sekä päiväkodin säännöt. Vanhemmat olivat innostuneita mahdollistamaan lapsille erilaisia rakennusprojekteja sekä leivontahetkiä.

6.2 Vanhempien kyselyiden tulokset

Vanhempien kyselyyn vastasi yhteensä 24 vanhempaa. Suurin osa vanhemmista eli 20 vanhempaa olivat vastanneet kyselyyn jokaiseen kohtaan myös sanallisesti tarkentaen vastaustaan. 4 vanhempaa olivat rastittaneet vastaukset. Kyselyyn vastasi yhteensä 48% päiväkotien vanhemmista.

Kuvio 3. Saatko riittävästi tietoa lapsesi päivästä

Kyselyyn vastanneista 24 vanhemmasta 17 vanhempaa kokee saavansa riittävästi tietoa lapsen päiväkotipäivästä, kun taas 7 vanhempaa kokee, ettei saa tarpeeksi tietoa lapsensa päiväkotipäivästä.

Kuvio 4. Saatko riittävästi tietoa päiväkodin toiminnasta

Kyselyyn vastanneista 24 vanhemmasta 14 vanhemmasta on sitä mieltä, että saa riittävästi tietoa päiväkodin toiminnasta. 6 vanhempaa ei saa riittävästi tietoa ja 3 vanhempaa ei osaa sanoa saako riittävästi tietoa päiväkodin toiminnasta.

Kuvio 5. Mistä saat tiedon lapsesi päivästä?

Kyselyyn vastanneista 24 vanhemmasta 23 vanhempaa saa tiedon lapsen päivästä henkilöstöltä. Lapselta saa tiedon myös 16 vanhempaa. Peda.net oli outo käsite suurimmalle osalle vanhemmista, sieltä saa tietoa 3 vanhempaa.

Peda.net on verkko- alusta, jonne pystyy tekemään oman tiedotuskanavan sekä omat kotisivut esimerkiksi päiväkodille ja jokaiselle päiväkotiryhmälle (peda.net).

Kuvio 6. Koetko voivasi vaikuttaa päiväkodin toimintaan?

Kyselyyn vastanneista 24 vanhemmasta 8 vanhempaa kokee voivansa vaikuttaa päiväkodin toimintaan, kun taas 7 vanhempaa kokee, ettei pysty vaikuttamaan päiväkodin toimintaan. 9 vanhempaa ei osaa sanoa voiko vaikuttaa päiväkodin toimintaan.

Kuvio 7. Haluaisitko osallistua enemmän päiväkodin toimintaan?

Kyselyyn vastanneista 24 vanhemmasta 6 vanhempaa olisi valmis osallistumaan enemmän päiväkodin toimintaan, 12 vanhempaa ei olisi valmis osallistumaan enemmän päiväkodin toimintaan. 6 vanhempaa ei osaa sanoa haluaisiko osallistua enemmän päiväkodin toimintaan.

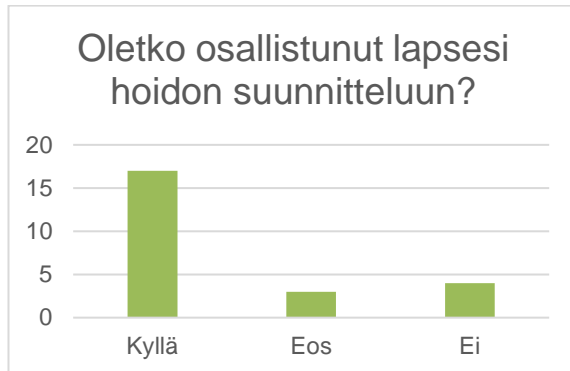

Kuvio 8. Miten haluaisit osallistua päiväkodin toimintaan?

Kyselyyn vastanneista 24 vanhemmasta 5 vanhempaa olisi valmis järjestämään ohjelmaa sekä lapsille, että aikuisille. 4 vanhempaa olisi valmis järjestämään toimintaa lapsille ja 6 vanhempaa olisi valmis järjestämään ohjelmaa vanhemmille. 15 vanhempaa

ei osaa sanoa haluaisiko järjestää ohjelmaa lapsille ja 13 vanhempaa ei osaa sanoa haluaako järjestää toimintaa vanhemmille.

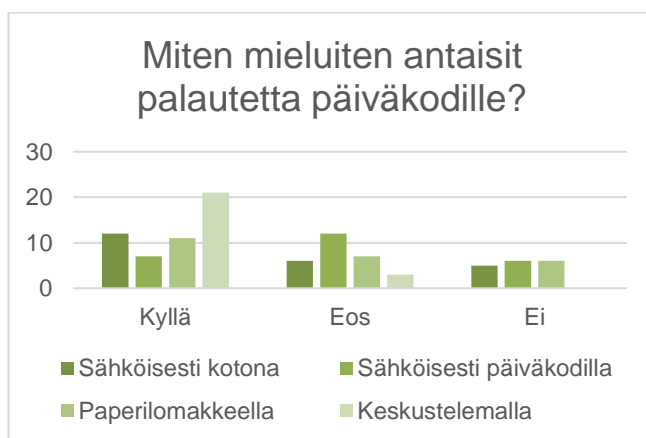
Kyselyssä oli kohta jotenkin muuten, miten? Vastauksina tuli vanhempainyhdistys, verkkokeskustelualusta tai päiväkodin perheiden retkipäivä missä tutustuisi vanhempiin ja lapsen kavereihin.

Kuvio 9. Oletko osallistunut lapsesi hoidon suunnitteluun

Kyselyihin vastanneista 24 vanhemmasta 17 vanhempaa on osallistunut oman lapsen hoidon suunnitteluun. 4 vanhempaa ei ole osallistunut lapsen hoidon suunnitteluun ja 3 vanhempaa ei osaa sanoa onko osallistunut lapsen hoidon suunnitteluun.

Kyselyssä oli kysymys: miten olet osallistunut lapsesi hoidon suunnitteluun. Vanhemmat vastasivat kysymykseen henkilökunnan kanssa käydyt keskustelut, vasu- palaverit, vain määräaikaisten keskustelut hoitajan kanssa sekä päivittäiset keskustelut.

Kuvio 10. Miten mieluiten antaisit palautetta päiväkodille?

Kyselyyn vastanneista 24 vanhemmasta 21 antaisi palautetta päiväkodille mieluiten keskustelemalla. 12 vanhempaa antaisi palautetta joko paperilomakkeella tai 11 vanhempaa sähköisesti kotona.

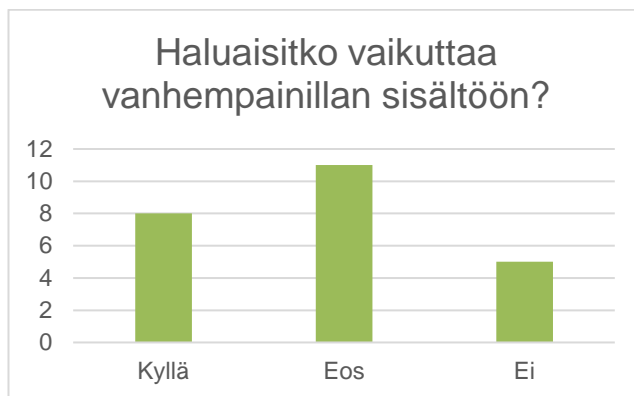
Kuvio 11. Mikäli olisi mahdollista antaa sähköisesti palautetta, antaisitko sitä mieluiten?

Kyselyyn vastanneista 24 vanhemmasta 14 vanhempaa antaisi mieluiten sähköistä palautetta päiväkodille kuukausittain. 9 vanhempaa antaisi harvemmin sähköistä palautetta päiväkodille.

Kuvio 12. Koetko päiväkodin vanhempainillat?

Kyselyyn vastanneista 24 vanhemmasta 18 kokee päiväkodin vanhempainillat tärkeänä, 6 vanhempaa ei niin tärkeänä.

Kuvio 13. Haluaisitko vaikuttaa vanhempainillan sisältöön?

Kyselyyn vastanneista 24 vanhemmasta 8 haluaisi vaikuttaa vanhempainillan sisältöön, 5 vanhempaa ei haluaisi vaikuttaa vanhempainillan sisältöön ja 11 vanhempaa ei osaa sanoa haluaisiko vaikuttaa vanhempainillan sisältöön.

Kysyttäessä kyselyssä vanhemmilta, vanhempainillan aiheen ehdotukseksi tuli kasvatuksellisten ohjeiden antaminen yleisellä tasolla kaikille vanhemmille teema- iltojen merkeissä.

Maallikkovanhemmille luennointia itsestään selvistä asioista, lapsen pukemisesta, ikä kehityksen mukanaan tuomista kasvatusohjeista yms. Kun ohjeet tulevat kaikille vanhemmille tasapuolisesti niin kukaan vanhempi ei voi kokea niitä henkilökohtaisena arvosteluna.

Päiväkodin säännöt sekä tapaohjeet hyvä myös hyvä kerrata suullisesti sekä kirjallisesti, molemmat vanhemmat harvemmin yhtä aikaa paikalla.

Vanhemmat ehdottavat kyselyssä, että vanhempainillan aiheesta voisi ennakoon äänestää muutamista vaihtoehdoista. Aihe vaihtoehdot voisi kerätä nimettömillä vastauslomakkeilla.

6.3 Varhaiskasvattajien kyselyiden tulokset

6.3.1 Tiedonkulku vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä

Varhaiskasvattajilta kysyttiin kyselyissä Millä tavoin vanhemmat saavat tietoa lapsen asioista? Mistä vanhemmat haluavat tietoa? Millä tavalla ja mistä asioista vanhemmat pyytävät tietoa?

Varhaiskasvattajien kyselyissä tuli esille, että lapsen päiväkotipäivän kuulumiset vaihdetaan vanhemman kanssa lapsen ollessa paikalla, tilanne ei välttämättä ole rauhallinen kuulumisien pidempään vaihtamiseen. Varhaiskasvattajat kertoivat olevansa tarvittaessa puhelimitse yhteydessä päivän aikana vanhempiin. Varhaiskasvattajien ja vanhempien välistä vuoropuhelua käydään myös reissuvihkon välityksellä. Aikaisemmin kaikilla lapsilla on ollut käytössä reissuvihko, nykyisin on yhdessä vanhempien kanssa erikseen sovituilla perheillä vihko käytössä. Varhaiskasvattajat kokevat, että vihkon käyttö viestin välittäjänä on toimiva joissakin tapauksissa ja toisissa tapauksissa korvaa kasvotusten keskustelun, joka koetaan huonona keinona. Kasvotusten keskustelu on aina paras vaihtoehto keskustella lapsesta ja häneen liittyvistä asioista.

Lapsen päivästä kerrotaan hakutilanteessa vanhemmalle. Kun vanhempaa ei nähdä tieto menee toisen ryhmän aikuisen kautta tai kerran viikossa kirjoitetussa viikkokirjeessä, joka tulee perheille sähköpostiin tai peda.net. Ryhmän toimintaa dokumentoidaan valokuvaamalla päivää, kuvat tulevat ryhmän seinälle tai peda.net. Valokuvia voidaan esitellä vanhemmille myös päiväkodin eteisessä olevan tabletin näytölle diaesityksenä hakutilanteessa katsottavaksi. Kuvien välityksellä voi herätellä keskustelua lapsen kanssa. Pedanetin käyttö vaatii, jokaisen lapsen yksityisyydensuojan kunnioittamista niin, ettei kenenkään kasvot näy kuvissa. Valokuvia käytetään myös jokaisen lapsen omaan henkilökohtaiseen kasvunkansioon. Kasvunkansioon kerätään lapselle muistoja päiväkodissa hoidossa olo ajasta.

Lapsella on vihko, koska silloin tieto menee varmasti kotiin.

Päivittäiset kohtaamiset tuodessa ja hakiessa, tarvittaessa puhelimitse. Viikko kirje, valokuvat ryhmän seinällä tai peda.net tietosuoja huomioiden.

Aloittavien lasten ryhmässä käytetään puhelinta viestinvälittäjänä päivittäin, soitetaan tai lähetetään tekstiviesti vanhemmalle, kuinka lapsella on päivä mennyt. Vanhemmat haluavat tietää lapsen syömisestä, nukkumisesta sekä onko ollut ikävaitkua.

6.3.2 Vanhempien ja varhaiskasvattajien välinen suhde

Varhaiskasvattajilta kysyttiin kyselyssä: Miten vanhemmat kohdataan? Tuonti- ja hakutilanteissa?

Vanhempi kohdataan ystävällisesti sekä tervehtien. Vanhemman ja lapsen tullessa päiväkodille heidät kohdataan tervehtien sekä luoden iloinen ja positiivinen ilmapiiri kohtaamiseen. Lapsen tullessa hoitoon tilanteessa korostuu lapsen kohtaaminen sekä hänen vastaanottaminen hoitoon. Hyvällä mielellä hoitoon tuleminen kannattelee lasta pitkälle päivää. Hoitoon tulo hetkellä vanhempikin kohdataan ja vaihdetaan kuulumisia, mutta kohtaamisessa tärkeimpänä on lapsi. Vanhemman tullessa hakemaan lasta hoitosta, vanhempi kohdataan lapsen kanssa yhdessä. Hakutilanteessa kohtaamisessa korostuu vanhemman kohtaaminen sekä kuulumisien vaihtaminen pidempään kuin aamulla. Kohtaamisessa kerrotaan lapsen päivästä, leikki tilanteista, leikkikavereista sekä syömiset ja nukkumiset. Vanhemman tietäessä mitä päivän aikana on tapahtunut, pystyy vanhempi ymmärtämään pientäkin lasta helpommin. Vanhemman saadessa tietoa lapsen päivästä avoimesti sekä rehellisesti kerrottuna ja mahdollisesti havainnollistettuna kuvin tai videoin, vanhemman ymmärrys lapsen päivän kerrontaa helpottuu. Lapsi tulee kuulluksi ja nähdyksi vanhemman kerratessa lapsen kokemaa päivää hänen kanssa.

Avoimuus, rehellisyys sekä positiivinen henki kohtaamisessa.

Vanhemmat kohdataan lämmöllä ja läsnäololla. Vaikka aika olisi tiukilla, voi lyhyessäkin hetkessä välittää huomioimisen, lapsen ja vanhemman.

Kohtaamisella sekä kohdatuksi tulemisella on merkitystä millainen tunne jää vanhemmalle. Vanhemmalle kerrottujen asioiden kautta vanhempi tekee mielikuvia lapsen olemisesta päiväkodissa. Luottamuksen rakentuessa kohtaamiset helpottuvat ja vaikeidenkin asioiden esille ottaminen on helpompaa.

6.3.3 Vanhempien osallistuminen lapsen hoidon suunnitteluun

Varhaiskasvattajien kyselyissä kysyttiin: Millä tavoin vanhemmilla on mahdollisuus osallistua lapsen hoidon suunnitteluun ja päätöksen tekoon?

Varhaiskasvattajien kyselyissä tuli esille, että kokemus vanhempien osallistumisesta on vähäistä. Vanhempien osallistumisen keinoiksi nähdään avoin vuorovaikutus ja aikaa keskustelulle. Varhaiskasvattajien vastauksissa tuli esille myös toive vanhempien aktivoitumisesta tulemaan keskustelemaan ja ottamaan yhteyttä ryhmän aikuisiin. Resurssipula koetaan hankaloittavana tekijänä antaa aikaa keskustelulle tarpeeksi. Vanhemman osallistuvat lasta koskeviin keskusteluihin ja tuovat siellä esille mieltä askaruttavia asioita. Päivittäisissä kohtaamisissa tulee esille yleensä juuri sitä hetkeä askaruttava asiat esimerkiksi lasten vaatetus, leikkikaverin kanssa ollut erimielisyys tai huoli lapsen syömisestä ja juomisesta. Varhaiskasvattajat kokevat, että vanhempien tuomien asioiden ylös kirjaamiselle tarvitsisi olla enemmän aikaa, että tieto tulisi kaikkien tietoisuuteen. Keskusteluista tiedottaminen on vanhemman kanssa keskustelun käyneen varhaiskasvattajan vastuulla.

Päivittäisten keskustelujen yhteydessä vanhemmilla on mahdollisuus kertoa mielipiteitä sekä toimintakauden aikana olevissa vasu- keskusteluissa.

Kirjaaminen kerrotuista asioista jää vähälle, varsinkin päivittäisissä keskusteluissa tulleista.

Varhaiskasvattajien kyselyissä mietittiin keinoja, kuinka voisimme lisätä vanhempien osallisuutta sekä vaikuttamisen mahdollisuuksia päiväkodin toimintaan?

Varhaiskasvattajat kokevat, että vanhempien osallisuuden lisäämiselle olisi tarvetta ja olisi tervetullutta nähdä vanhempia osana päiväkodin arkea. Vanhempien tiedot ja taidot voisivat näkyä päiväkodin arjessa erilaisina teemailtojen luentoaiheina tai oppimiskokemuksina lapsille, vanhemmille sekä varhaiskasvattajille. Varhaiskasvattajat kokevat, että vanhemmilla olisi paljon annettavaa päiväkodille. Osallistumista ja osallisuutta päiväkodin toimintaan tulisi markkinoida laajemminkin mahdollisuutena tulla mukaan päiväkodin arkeen. Varhaiskasvattajien vastauksissa tuotiin esille osallisuuden yksipuolisuus, asioiden esille tuominen on pääasiassa varhaiskasvattajien vastuulla sekä päiväkodin järjestämien tilaisuuksien varassa.

Vanhemmat asiantuntijana- teemaillat

Resurssien lisäys mahdollistaisi aikaa keskusteluille sekä voimavaroja kehittämiseksi.

Varhaiskasvattajat kokevat vanhempien osallisuuden lisäämisen tarpeellisena, mutta aikaa vievänä sekä se voi saada kiireentuntua työpäivään. Varhaiskasvattajan aika muissa tehtävissä on aina poissa lapsilta. Varhaiskasvattajat toivovat resurssien lisäämistä päiväkodin arkeen.

6.3.4 Vanhempien vaikuttamisen mahdollisuudet varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvattajilta kysyttiin kyselyssä: Miten mahdollistatte vanhempien vaikuttamisen päiväkodin toimintaan? Onko vanhemmilta tullut ehdotuksia päiväkodin toiminnan kehittämiseen? Vanhempien osallistumisen lisäämisen keinoja?

Varhaiskasvattajien kyselyssä tuotiin esille vanhempien tyytyväisyys olemassa olevaan toimintaan sekä haluttomuus puuttua päivän aikana tapahtuvaan ohjelmaan. Kyselyssä mietittiin, johtuuko vanhempien haluttomuus osallistua ajanpuutteesta vai siitä, että lapsen hoito on yksi maksullinen palvelu muiden joukossa. Varhaiskasvattajat kokevat vanhempien osallisuuden tarpeellisena mutta näkymättömänä tällä hetkellä. Vanhempien kanssa käytävissä keskusteluissa tulee ehdotuksia vanhempien mukaan saamiseksi mutta kun osallistumisen aika on ei välttämättä vanhempia tule paikalle.

Yleisesti ottaen vanhemmat tyytyväisiä, palautetta kysyttäessä vastaus on jatkakaa samaan malliin.

Vanhempien osallisuus vaatisi aktiivista vanhempaa, joka osaa tuoda asioita esille perustellen. Nykyisin mennään aika päiväkotia määrää tyylillä.

Vanhemmilla on aina ollut mahdollisuus antaa palautetta ja kertoa kehittämisehdotuksia päiväkodille erilaisten palautelaatikoiden tai avoimien kyselyiden kautta. Nykyisin on mahdollista kysellä palautetta lapselta ja vanhemmalta sähköisesti päiväkodin eteis-

sä olevalla tabletilla. Tabletin kysely on lyhyt hymynaamoin esitetty kysely, jossa perhe vastaa lapsen kanssa lyhyesti kysymyksiin.

Tableteilla kerättävä palaute, siitä jää dokumenttia.

Keskustelut, vanhempain- illat, tapahtumat, avoimet ovet

Varhaiskasvattajat toivat esille myös erilaiset yhteisölliset tapahtumat päiväkodilla sekä avoimet ovet, joihin vanhemmat voivat tulla tutustumaan päiväkodin toimintaan tai tutustumaan toisiin perheisiin.

6.4 Kohti vanhempien osallisuutta - työskentelymenetelmä

Haastatteluun osallistuneet vanhemmat, kyselyyn osallistuneet vanhemmat sekä varhaiskasvattajat toivat esille vanhempien osallisuuteen liittyviä seikkoja monipuolisesti. Aineistosta nousseista seikoista kokosin varhaiskasvattajien työn tueksi kohti vanhempien osallisuutta- työskentelymenetelmälistan. Lista toimii päiväkotien toiminnansuunnittelua sekä arviointia ohjaavana työvälineenä.

Aineistosta nousi neljä teemaa, joiden kautta nousi useita osallistamistapoja. Keräsin osallistamistavat neljän otsikon alle. 1. Tiedonkulku vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä 2. Vanhempien ja varhaiskasvattajien välinen yhteistyö 3. Vanhempien vaikuttamisen mahdollisuudet lapsen hoidon suunnitteluun 4. Vanhempien vaikuttamisen mahdollisuudet päiväkodin toimintaa. Viidenneksi nostan varhaiskasvattajien kyselystä nousseita työntekijöiden voimavaroihin liittyviä seikkoja. Osallistamisen tapoihin löytyi aineistosta erilaisia keinoja, jotka tuon lyhyesti taulukossa 14 esille.

Kohti vanhempien osallisuutta menetelmätaulukkoa voidaan käyttää työyhteisön kehittämiseen ja arviointiin sekä keskusteluiden tukena yhdessä pohdiskellessa, kuinka kehitetään työyhteisöä ja toimintatapoja työyhteisössä. Tavoitteena on työyhteisöiden toimintatapojen yhdenmukaistaminen.

<p>Tiedonkulku vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kiireetön keskusteluhetki lapsen tuonti- ja hakutilanteissa - Ajan mahdollistaminen keskustelulle - Avoimuus ja rehellisyys kaikessa kerronnassa lapsen päiväkotipäivästä - Yksilöllisyyden huomioiminen - Ennakointi kyky
<p>Vanhempien ja varhaiskasvattajien välinen yhteistyö</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Kiireettömyys kohdattaessa - Aikaa keskustelulle - Positiivinen ajattelu ja luottamuksellinen ilmapiiri - Ymmärrys ja kuulluksi tuleminen - Hyvän vuorovaikutussuhteen luominen lapseen ja vanhempiin - Tasavertaisuus - Tiedottaminen lasta koskevista asioista - Vanhempien näkökulman huomioiminen kaikessa kirjautamisessa, moniammatillisessa yhteistyössä
<p>Vanhempien vaikuttamisen mahdollisuudet lapsen hoidonsuunnitteluun</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Päivittäiset keskustelut haku- sekä tuontitilanteissa - Vasu- keskustelut 2 kertaa vuodessa - Erillinen sovittu keskusteluaika
<p>Vanhempien vaikuttamisen mahdollisuudet päiväkodin toimintaan</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Vanhempien esille tuomio ideoita ja toiveita kuunnellaan - Vanhempainilloista keskustelevia, asiantuntijaluentoja - Yhteisöllinen toiminta - Päiväkodin toiminnan kautta perheiden tutustuttaminen toisiinsa - Palautekysely paperisena tai sähköisenä

Kuvio 14. Kohti vanhempien osallisuutta- työmenetelmä

7 Johtopäätökset

Vanhemman osallisuuden vahvistaminen on varhaiskasvatuksessa vanha toimintatapa, mutta uudelleen pinnalle noussut ajatus, joka on tullut velvoittavana uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukana syksyllä 2017. Vanhempi on oman lapsensa asiantuntija, joka tietää ja tuntee lapsen syntymästä lähtien. Vanhemmalla on sellaista tietoutta lapsesta mitä varhaiskasvattajilla ei ole ennen kuin lapseen tutustutaan tarkemmin. Lapsen aloittaessa päivähoitossa on ensisijaisen tärkeää vanhemman osallistamista, että vanhempi pääsee kertomaan omasta lapsesta tärkeitä asioita lapsen taidoista, miten ikävää hoidetaan, mikä tuo juuri hänen lapselle turvaa ikävän yllättäessä.

Opinnäytetyön tavoitteena oli löytää keinoja varhaiskasvattajille vanhempien osallisuuden vahvistamiseksi varhaiskasvatuksessa. Tavoite nousi päiväkotien tarpeesta kehittää omia työskentelymenetelmiä. Syksyllä 2017 voimaan tulleessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tavoitteena on vanhempien osallisuutta edistävien toimintatapojen sekä rakenteiden kehittäminen. Varhaiskasvatuslaki painottaa lapsen vanhemman tai muun huoltajan mahdollisuudesta osallistua sekä vaikuttaa säännöllisesti varhaiskasvatuksen suunnitteluun, toteutukseen sekä arviointiin yhdessä varhaiskasvattajien kanssa (Varhaiskasvatuslaki 7b§; Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2017:30.)

Opinnäytetyö toteutettiin Lohjan alueen varhaiskasvatuksessa, Sammatin ja Karjalohjan päiväkodeissa. Opinnäytetyöni tarkastelu jakautuu kahteen näkökulmaan, vanhempien sekä varhaiskasvattajien. Opinnäytetyö menetelmänä oli teemahaastattelu vanhemmille sekä kysely vanhemmille ja varhaiskasvattajille. Teemahaastatteluun osallistui yhteensä 4 vanhempaa, kyselyyn osallistui yhteensä 24 vanhempaa. Varhaiskasvattajien kyselyyn osallistui 12 varhaiskasvattajaa. Opinnäytetyön kysymykset sekä teemarunko kyselyihin ja haastatteluihin, muotoutui Sammatin ja Karjalohjan päiväkotien arjen käytännöistä nousseista kehittämisen kohteista sekä osatekijöistä, jotka nousivat varhaiskasvatussuunnitelman perusteista. Teemoina teemarungossa oli tiedonkulku vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä, Vanhempien ja varhaiskasvattajien välinen yhteistyö, vanhempien vaikuttamisen mahdollisuudet lapsen hoidon suunnitteluun sekä vanhempien vaikuttamisen mahdollisuudet päiväkodin toimintaan.

Kaikkiin teemarungon sisältämiin kysymyksiin (Liite1) saatiin kattavia vastauksia, joista pystyy päättelemään vanhempien osallisuutta sekä osallisuuden toteutumista varhaiskasvatuksessa. Vanhemmat kertoivat haastatteluissa oman kokemuksen kautta osallistumistaan sekä kuinka osallisuus näyttäytyy heidän perheessä tai perheelle. Vanhempien kyselyssä tuli vahvistuksia kysymyksiin laajemmalta joukolta, kysely toimi varmistajana haastatteluissa esiin tulleissa asioissa. Varhaiskasvattajat toivat esille kyselyssä vanhempien osallisuuden näkymistä varhaiskasvatuksessa sekä kuinka vanhempia saataisiin osallistettua mukaan päiväkodin toimintaan.

Osallisuuden tunne on jokaiselle ihmiselle omakohtainen kokemus suhteessa ympäristöön, sekä ympäröiviin ihmisiin. Osallisuuden kokemus on yksilöllistä, joka edellyttää tietoa ja ymmärrystä omista toiminta- ja vaikuttamismahdollisuuksista. (Vuorenmaa 2016: 21-22.) Opinnäytetyön haastatteluun sekä kyselyihin osallistuneista vanhemmista, osa kokee olevansa osallisena päiväkodintoimintaan riittävästi, osa kokee, ettei ehdi osallistua tai kokee, ettei tiedä kuinka voisi osallistua päiväkodin toimintaan. Varhaiskasvattajat kokevat vanhempien osallisuuden lisäämisen tarpeellisena sekä hyvänä asiana päivähoidolle.

Opinnäytetyöni aineistosta tuli esille vanhempien tyytyväisyys yhteistyöhön lapsen hoitopaikan kanssa. Vanhempien tyytyväisyys tuli esille luottamuksena varhaiskasvattajia kohtaan sekä ymmärryksenä varhaiskasvattajien työtä kohtaan. Ymmärrys varhaiskasvattajien työtä kohtaan on osoitus arvostuksesta sekä yhteistyön merkityksestä perheille. Vanhemmat toivat esille varhaiskasvattajien kanssa tehtävän yhteistyön merkityksen omalle ja perheen hyvinvoinnille. Vanhemmat kokevat, että pystyvät keskustelemaan varhaiskasvattajien kanssa mieltä askarruttavia asioita joko kasvotusten tuontitai hakutilanteessa tai erikseen sovittuna ajankohtana. Kasvotusten keskusteleminen koettiin vanhempien sekä varhaiskasvattajien vastauksissa parhaaksi keinoksi keskustella asioista. Osallistumisen määrä keskusteluihin sekä yhteistyöhön on suoraan verrannollinen, kuinka hyvin yhteistyö toimii. Yhteistyöllä vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä on tärkeä merkitys. Tavoitteena yhteistyölle on vanhempien ja varhaiskasvattajien yhteinen sitoutuminen lasten terveen, turvallisen kasvun ja kehityksen ja oppimisen edistämiseen. Perheiden ja ammattilaisten yhteistyön toimivuudella on osoitettu olevan merkitystä perheiden hyvinvoinnille. Kasvatusyhteistyötä ja perheiden hyvinvointia tukevat keskinäinen luottamus sekä tasa-arvoinen vuorovaikutus vanhemman ja

varhaiskasvatuksen välillä (Lohjan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2016: 30-31, Karila 2016: 41).

Vanhempien ja lasten sekä varhaiskasvattajien kanssa keskustellaan kasvatusyhteistyöhön liittyvistä arvoista, tavoitteista sekä vastuista. Yhteistyö on vastavuoroista sekä vuorovaikutuksellista yhteistyötä, joka vaatii varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aktiivisuutta sekä aktiivisuutta toimia yhteistyössä vanhempien kanssa. Yhteistyön monet muodot tuovat erilaisia mahdollisuuksia kohdata ja tulla kohdatuksi päivähoitopäivän aikana vanhemmalle sekä lapselle. Karila tuo esille vaikuttava varhaiskasvatus tilannekatsauksessa, että lapsen henkilökohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien laadinta yhdessä vanhemman kanssa on muotoutunut keskeiseksi jopa ainoaksi välineeksi kasvatusyhteistyölle (Lohjan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2016: 30-31, Karila 2016: 41). Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmakeskustelut käydään perheiden kanssa kaksi kertaa vuodessa, mikä on vähän lapsen kehitykseen ja kasvuun liittyvistä asioista ja seikoista. Vanhemmat kokevat keskustelut hyvänä tiedonkulun välineenä ja kokevat, että käydyn keskustelun jälkeen asioihin on helpompi palata myös lapsen haku- ja tuontitilanteissa. Vuonna 2016 valmistuneessa väitöskirjassa Maaret Vuorenmaa tuo esille, että vanhempien osallistuminen ja vaikuttaminen varhaiskasvatukseen arkeen on vähäistä. Oman mielipiteen tuominen esille on helpompaa, kun se koskee itseä tai omaa perheenjäsentä. Yhteisöllisesti omien mielipiteiden esille tuomista arkilaan sekä omaa mielipidettä ei pidetä arvokkaana (Vuorenmaa 2016:35.)

Osa vanhemmista kokee, ettei saa tarpeeksi tietoa lapsen päivästä, osa kokee, että saa riittävästi tietoa lapsen päivästä. Kysyttäessä vanhemmat kokevat saavansa enemmän tietoa kuin vain hyvä päivä. Keinoina tiedonsaantiin ja tiedonkulun parantamisena tuli esille varhaiskasvattajilta ja vanhemmilta esimerkkinä reissuvihko, jonka välityksellä tieto siirtyy vanhemmalta varhaiskasvattajalle tai toisin päin. Pedanet oli outo väline vanhemmille tiedonsaannin kanavana. Varhaiskasvattajat kokevat pedanetin päivittämisen resursseista kiinni olevana tapahtumana. Henkilöstön vähyys vaikuttaa kirjaamiseen sekä tietojen välittämiseen pedanetin kautta. Parhaimmaksi tiedonkulun välineeksi luokiteltiin keskustelu lapsen tuonti- tai hakutilanteissa. Vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön muodot voivat vaihdella yksilökohtaisten tarpeiden mukaan. Positiiviset sekä kannustavat kerronnat lapsen päivästä tukevat ja luovat pohjaa kokonaisvaltaiselle lapsen ja perheen hyvinvoinnille (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016: 33.)

Lapsen aloittaessa hoidossa vanhemmat kokevat saavansa enemmän tietoa lapsen päivästä ja tapahtumista. Ajan kuluessa tiedonsaanti ja tarve vähenee. Suurin osa kyselyyn vastanneista vanhemmista kokee, että saavat tarvitsemansa tiedon henkilöstöltä sekä lapselta. Vanhemman ja lapsen kohtaamisella ja kohtaamisen aitoudella on merkitystä vanhemman ja lapsen päivään. Vanhemmat toivat esille haastatteluissa lapsen kohtaamisen aitouden ja huomioimisen päivittäisissä tilanteissa. Ryhmän aikuisista huokuva lämpö ja kiinnostus hoitoon tulevia lapsia ja vanhempia kohtaan pidettiin tärkeänä luottamuksen luomiselle. Varhaiskasvattajien mielestä tuonti tilanteessa kohtaaminen korostuu ensisijaisesti lapsen vastaanottamiseen ja hänen huomioimiseen, hakutilanteessa vanhemmat kohdataan lapsen kanssa yhdessä. Keskustelulle annetaan aikaa tarvittaessa avoimesti sekä ystävällisesti. Kirsti Karilan vaikuttava varhaiskasvatus tilannekatsaus toukokuulta 2016 tuo esille varhaiskasvatuksen vaikuttavuuden lasten ja perheiden hyvinvoinnille. Tilannekatsauksen osatekijöinä nousee laadukkaana varhaiskasvatuksen kokonaisvaikutuksen merkityksellisyys, tasapuolisuus varhaiskasvatuksen laadussa sekä sellainen toimintakulttuuri, jossa ammattilaiset sekä vanhemmat ja lapset pystyvät kehittämään varhaiskasvatuksen toimintaa (Vuorenmaa 2016:22; Karila 2016:43.)

Opinnäytetyön tuloksien perusteella voidaan todeta, että on olemassa keinoja sekä mahdollisuuksia vahvistaa vanhempien osallisuutta hienovaraisesti varhaiskasvattajien toiminnalla. Edellyttäen, että varhaiskasvattajat oivaltavat miten tärkeää vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on sekä rohkeutta ottaa vanhemmat enemmän osalliseksi päiväkodin arkeen. Opinnäytetyöhön osallistuneet vanhemmat ja varhaiskasvattajat toivat esille jo olemassa olevia sekä merkityksellisiä osallistamistapoja, jotka voisi ottaa rohkeasti käyttöön laajemminkin.

8 Pohdinta

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää ja kehittää varhaiskasvattajien ja vanhempien välistä yhteistyötä. Tarkoituksena oli löytää menetelmiä vanhempien osallistamisen vahvistamiseen ja kehittää vuorovaikutteista keskustelua henkilökunnan ja vanhempien välillä. Jälkikäteen tarkasteltuna työn aihealue osoittautui tärkeäksi ja sen kehittämiseksi on sijaa tämän päivän varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvattajien kyselyiden kautta muistui henkilöstölle mieleen keinoja ja jo sitä kautta saatiin avattua keskustelua vanhempien osallisuudesta varhaiskasvattajien keskuudessa molemmissa päiväkodeissa. Työmenetelmistä sekä kehittämisestä keskustelu tuo uusia ajatuksia ja innokkuutta työyhteisöön. Uusien työskentelymenetelmien löytyminen käytäntöön jää välillä pelkiksi puheiksi. Herättely auttaa mutta parhaiten auttaisi jokaisen oivaltaessa uuden työskentelymenetelmän hyvät puolet ja pitkänaikavälin hyödyt. Nopeasti tehdyt johtopäätökset työskentelymenetelmän toimimattomuudesta vie nopeasti innon jatkaa menetelmän käyttöä.

Kyselyissä tuotiin esille varhaiskasvattajien resurssipulan vaikutuksista hidastavana sekä estävänä niin lasten kuin vanhempien osallistamisen vahvistamisessa. Vanhempien osallisuuden vahvistaminen vaatii henkilökunnan aloitteellisuuden sekä ajan antamisen vanhempien käyttöön, nykyisillä resursseilla se ei ole välttämättä mahdollista, vaikka varhaiskasvattajat niin toivoisivatkin. Varhaiskasvattajan jäädessä keskustelemaan vanhemman kanssa tuonti- tai hakutilanteessa, osa lapsiryhmästä saattaa olla yhden aikuisen kanssa. Vanhempien kyselyissä tuli esille ymmärrys varhaiskasvattajien työtä kohtaan ja toivottiin molemminpuolista avointa ja rehellistä keskustelua. Ennaltaehkäisevänä työnä tehtävälle keskustelulle sekä vanhemmuuden tukemiselle tulisi olla enemmän aikaa varhaiskasvattajilla. Parhaat keskustelut ja ajatustenvaihdot saadaan yleensä siinä hetkessä, kun aihe on pinnalla, sopivan keskusteluajan löytymiseen voi mennä pitkäkin aika, joka saattaa vaikuttaa heikentävästi vanhemman halukkuutta keskustella asiasta.

Vanhemmat arvostavat hyvää yhteyttä varhaiskasvattajiin ja heillä on ideoita ja toiveita suhteen kehittämiseksi. Tähän liittyvää opinnäytetyön yhteydessä saatua tietoa voidaan hyödyntää esimerkiksi vanhempainiltoja suunniteltaessa sekä toimintaa muuten kehittäessä. On myös motivoivaa henkilökunnan kannalta tietää, että vanhemmat pitä-

vät keskusteluja tärkeänä. Opinnäytetyön myötä sain kerättyä arvokasta informaatiota, jota ei päivittäisessä toiminnassa tällä tasolla voi kerätä. Opinnäytetyön tekeminen lisäsi paljon omaa ammatillista ymmärrystäni ja sitä kautta ammattitaitoa ja ammatillista kasvua.

Aineistosta nousi yhtenä seikkana varhaiskasvattajien voimavarat ja jaksaminen arjessa. Halua ja toiveita on, että varhaiskasvattajat ehtisivät keskustella vanhempien kanssa mahdollisimman paljon sekä ehtisivät tiedottaa asioista enemmän, mutta jatkuva resurssipula vie varhaiskasvattajien voimavaroja. Varhaiskasvatuksessa pystytään ja voidaan tehdä paljon ennaltaehkäisevää työtä monen asian suhteen mm lasten terveen kasvun ja kehityksen tukemisella sekä kuuntelemalla vanhempia kiireettömästi huolen ollessa vielä helposti hoidettavissa, vaikka huoli olisikin suuri. Useasti kiireettömän keskusteluajan antamisella saadaan paljon hyvää aikaan ja vanhempi saa tukea jatkaa eteenpäin ja mahdollisesti keinoja selvittää omaa haastettaan.

Uutena opinnäytetyö aiheena nousi esille, mitä vaikutuksia olisi nähtävissä vanhempien ja lasten hyvinvoinnissa varhaiskasvattajien pystyessä antamaan kiireetöntä keskustelu-aikaa vanhemmalle, kun vanhempi sitä tarvitsee esimerkiksi vanhemmuuden tukemiseen tai ajatusten vaihtoon sekä keinojen yhdessä miettimiseen muulloinkin kuin kiireessä haku- ja tuontitilanteessa tai varhaiskasvatuskeskusteluissa kaksi kertaa vuodessa.

Jatkossa vanhemmilta kerättävää palautetta tai tehdessä kyselyä suosittelen miettimään ajankohtaa, milloin kysely on hyvä laittaa jakoon. Tämän opinnäytetyön kyselyn ajankohta oli toukokuun loppupuolella ja vanhemmat sekä lapset olivat jo toinen jalka kesälomalla, joten haastateltavien ja kyselyihin vastaajien määrä väheni huomattavasti. Näistä seikoista johtuen tästä opinnäytetyöstä jäi puuttumaan vanhempien mielipiteitä. Esikoululaisten vanhemmat olisi voitu osallistaa myös ajankohdan ollessa aikaisemmin keväällä.

Lähteet

Aaltio, Elina 2013. Hyvinvoinnin uusi järjestys. Helsinki: Gaudeamus oy.

Ahonen, Liisa 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS- kustannus.

Ahonen, Liisa 2017. Haastavat kasvatustilanteet. Lämpimän vuorovaikutuksen kirja. Jyväskylä: PS- kustannus.

Eskell, Paulina, Marttila, Marjaana 2013. Osallisuuden kokemus osana yhteisöllisyyttä. Teoksessa: Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Marjanen, Päivi, Marttila, Marjaana, Varsa, Marjo(toim.) Jyväskylä: PS-kustannus.

From, Kristine, Koppinen, Marja- Leena 2012. Menossa mukana. Tukea tarvitsevan lapsen ja nuoren toiminnallinen osallistuminen. Jyväskylä: PS- kustannus.

Hart, Roger 1999. Children's participation. The theory and practice of involving young citizens in community development and environmental care. London: Earthscan.

Hietala, Outi, Rissanen, Päivi 2015. Opas kokemusasiatuntijatoiminnasta. Kokemusasiatuntija- hoidon ja avun kohteesta omien kokemusten jakajaksi sekä palveluiden kehittäjäksi. Helsinki: Kuntoutussäätiö ja mielenterveyden keskusliitto.

Hietala, Outi, Rissanen, Päivi 2017. Yhteiskehittäminen uudenlaisen vastavuoroisuuden kehittäjänä. Teoksessa: Asiakkaasta kehittäjäksi ja vaikuttajaksi. Asiakkaiden osallisuuden muutos sosiaali- ja terveystaloudessa. Pohjola, Anneli, Kairala, Maaret, Lyly, Hannu, Niskala, Asta(toim.) 2017. Tallinna: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino oy.

Hirsjärvi, Sirkka, Hurme, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino

Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko, Sajavaara, Paula 2016. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Isola, Arja, Taanila, Anja, Veijola, Arja 2006. Moniammatillinen perhetyö edellyttää keskustelua- artikkeli. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 2006:43 186-197

Järvinen, Kirsi, Mikkola, Petteri 2015. Oletko sä meidän kaa? Näkökulmia osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa. Kustantaja Pedatieto oy.

Karila, Kirsti 2016. Vaikuttava varhaiskasvatus. Opetushallitus tilannekatsaus toukokuu 2016. Raportit ja selvitykset 2016:6. Helsinki.

Karlsson, Liisa, Puroila, Anna- Maija, Estola, Eila 2016. Välkkeitä, valoja ja varjoja. Kertomuksia lasten hyvinvoinnista. Latvia: Livonia print.

Kielitoimiston sanankirja 2018. Saatavana osoitteessa: <
<https://www.kielitoimistonsanakirja.fi>. Luettu: 1.10.2018.

Koivunen, Pirjo-Liisa 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Laitinen, Merja, Pohjola, Anneli 2010. Varhainen puuttuminen ja sosiaalityössä. Teoksessa: Asiakkuus sosiaalityössä. Lapin Yliopisto: Gaudeamus 2010.

Leinonen, Johanna 2014. Pedagogisia näkökulmia lasten osallisuuden tukemiseen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: Osallisuuden pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. J, Heikka, Elina, Fonsen, J, Elo, Johanna, Leinonen. Suomen varhaiskasvatus.

Lund, Tarja 2003. Miten Soukankujan päiväkodissa autetaan lasta kasvamaan? Teoksessa: Pesästä lentoon. Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Toimittanut Jari Sinkkonen. Helsinki: Wsoy

Marjamäki, Elina, Kosonen, Susanna, Törrönen, Soile, Hannukkala, Marjo 2015. Teoksessa: Lapsen mieli. Mielenterveystaitoja varhaiskasvatukseen ja neuvolaan. Juvenes print- Suomen Yliopistopaino oy 2015.

Mäkisalo- Ropponen, Merja 2016. Kohti yhdessä tekemisen kulttuuria. Tampere: Juvenes print- Suomen Yliopistopaino oy.

Niskala, Asta, Kairala, Maarit, Pohjala, Anneli 2017. Asiakkaan asema ja toimijaroolin muutos. Teoksessa: Asiakkaasta kehittäjäksi ja vaikuttajaksi. Asiakkaiden osallisuuden muutos sosiaali- ja terveyspalveluissa. Pohjola, Anneli, Kairala, Maaret, Lyly, Hannu, Niskala, Asta(toim.) 2017. Tallinna: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino oy.

Parrila, Sanna, Fonsen, Elina (toim). Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtajuus. Käsi- kirja käytännön työhön. Jyväskylä: PS- kustannus.

Peda.net 2018. Saatavana osoitteessa: <https://peda.net/> Luettu 1.10.2018

Petreljus, Päivi, Tulensalo, Hanna, Jaakola, Anne- Mari, Hietämäki, Johanna 2016. Lapsen elämäntilanteen ja tuen tarpeen lapsikeskeinen, monitoimijainen arviointi. Tietoa lastensuojelun kehittämisen pohjaksi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen työpaperi 2016. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Pohjola, Anneli 2010. Asiakkaan asema ja toimijaroolin muutos. Teoksessa: Asiakkaasta kehittäjäksi ja vaikuttajaksi. Asiakkaiden osallisuuden muutos sosiaali- ja terveyspalveluissa. Pohjola, Anneli, Kairala, Maaret, Lyly, Hannu, Niskala, Asta (toim.)2017. Tallinna: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino oy.

Pärnä, Katariina 2012. Kehittävä moniammatillinen yhteistyö prosessina. Lapsiperheiden varhaisen tukemisen mahdollisuudet. Yliopistollinen väitöskirja. Turun Yliopisto.

Rautamies, Erja, Laakso, Marja-Leena, Poikonen, Pirjo-Liisa 2011. Haastavasti käytettyvä lapsi- kodin ja päivähoiton kasvatusyhteistyö koetuksella. Teoksessa: Taaperosta taitavaksi toimijaksi. Itsesäätelytaitojen kehitys ja tukeminen. Aro, Tuija, Laakso, Marja- Leena(toim.) Niilo Mäki Instituutti. Porvoo: Bookwell Oy.

- Reunamo, Jyrki (toim.) 2014. Varhaiskasvatuksen kehittäminen. Kehitystehtäviä ja ratkaisumalleja. Jyväskylä: PS- kustannus.
- Routio, Pentti 2007. Kyselevät tutkimustavat. Verkkodokumentti.
- Rouvinen- Wilenius, Päivi, Koskinen- Ollonqvist, Pirjo (toim.) 9/2011. Tasa-arvo ja osallisuus väylä terveyteen. Järjestöt suunnan näyttäjinä. Helsinki: Trio-offset.
- Saastamoinen, Kati 2016. Lapsen suojeleminen viranomaisten ja muiden toimijoiden välisenä yhteistyönä. Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita.
- Salminen, Eija, Tynninen, Kirsi 2011. Omahoitajuus päiväkodissa- omahoitajuus pedagogisena työmenetelmänä. Saarijärven Offset Oy.
- Salonen, Kari 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI- henkilöstölle. turun ammattikorkeakoulun puheen- vuoroja 72. Turku 2013.
- Shier, Harry 2001. Pathways to participation. Openings, opportunities and obligations. A new model for enhancing children's participation in decision- making, in line with article 12. 1 of the United Nations convention on the rights of the child. Children and Society15, 107-117.
- Sipilä, Jorma, Österbacka, Eva 2013. Enemmän ongelman ehkäisyä, vähemmän korjailua? Perheitä ja lapsia tukevien palvelujen tuloksellisuus ja kustannusvaikuttavuus. Valtionvarainministeriön julkaisuja 11/2013. Juvenes Print- Suomen Yliopistopaino Oy.
- Turja, Leena, Vuorisalo, Mari 2017. Lasten oikeudet, toimijuus ja osallisuus oppimisessa. Teoksessa: Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia. Tampere: Vastapaino.
- Tuomi, Jouni, Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino oy.
- Uusitalo- Malmivaara, Lotta, Vuorinen, Kaisa 2017. Huomaa hyvä! Vahvuusvariksen bongausopas. Jyväskylä: PS- kustannus.
- Valli, Raine, Aaltola, Juhani 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS- Kustannus.
- Valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Opetushallitus, määräykset ja ohjeet 2016:17
- Varhaiskasvatussuunnitelma, Lohjan kaupunki 1.8.2017. Määräys 39/011/2016
- Varhaiskasvatuslaki (36/1973)9§ (muutettu L580/2015)
- Vilka, Hanna 2015. Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS- kustannus

Vuorenmaa, Maaret 2016. Äitien ja isien osallisuus perheessä ja lasten palveluissa sekä osallisuuteen yhteydessä olevat tekijät. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. Saatavana osoitteesta: <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/98335/978-952-03-0019-7.pdf?sequence=1>. Luettu 31.12.2017.

Osallisuus. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Hyvinvointi- ja terveyserot. Saatavilla osoitteessa: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvointi-ja-terveys-erot/eriarvoisuus/hyvinvointi/osallisuus>. Luettu 31.12.2017.

Haastattelurunko

1. Vanhempien osallistuminen lapsen hoidon suunnitteluun

Vanhempien kysymykset:

- Onko sinulla ollut mahdollisuutta osallistua lapsesi hoidon suunnitteluun?
- Miten haluaisit osallistua lapsesi hoidon suunnitteluun ja päätöksen tekoon?

Varhaiskasvattajien kysymykset

- Millä tavoin vanhemmilla on mahdollisuus osallistua lapsen hoidon suunnitteluun ja päätöksen tekoon?

2. Vanhempien ja varhaiskasvattajien välinen yhteistyö

Vanhempien kysymykset:

- Miten toivoisit tulevasi kohdatuksi päiväkodissa? Tuonti ja haku tilanteissa?

Varhaiskasvattajien kysymykset:

- Miten vanhemmat kohdataan? Tuonti ja hakutilanteet?

3. Tiedonkulku vanhempien ja varhaiskasvattajien välillä

Vanhempien kysymykset:

- Miten saat tietoa lapsesi asioista?
- Haluaisitko saada enemmän tietoa, lastasi koskevista asioista? Mistä?

Varhaiskasvattajien kysymykset

- Millä tavoin vanhemmat saavat tietoa lapsen asioista?
- Mistä vanhemmat haluavat tietoa?
- Millä tavalla ja mistä asioista vanhemmat pyytävät tietoa?

4. Vaikuttamismahdollisuudet lapsen päivähoidossa

Vanhempien kysymykset:

- Miten haluaisit osallistua päiväkodin toimintaan?
- Millaisia mahdollisuuksia sinulla on ollut vaikuttaa päiväkodin toimintaan?

Varhaiskasvattajien kysymykset:

- Miten mahdollistatte vanhempien vaikuttamisen päiväkodin toimintaan?
- Onko vanhemmilta tullut ehdotuksia päiväkodin toiminnan kehittämiseen?
- Vanhempien osallistumisen lisäämiseen keinoja?

Tiedote vanhemmille

Hei!

Toimin päiväkodissa lastentarhanopettajana ja opiskelen Helsingin Metropolian ammattikorkeakoulussa ylempää ammattikorkeakoulututkintoa (YAMK). Olen tekemässä opintoihini liittyen opinnäytetyötä vanhempien osallisuudesta varhaiskasvatuksessa. Minua kiinnostavat teidän vanhempien kokemukset ja mielipiteet sekä ajatukset osallistumisesta päivähoidon arkeen. Ja kuinka voisimme lisätä vanhempien osallisuutta arjessa.

Opinnäytetyötäni varten olen tekemässä, toukokuussa 2018 ryhmähaastatteluita sekä kyselyn kyselylomakkeella. Toivoisin saavani teitä vanhempia osallistumaan, osallistuminen on vapaaehtoista ja sen voi keskeyttää koska tahansa. Opinnäytetyössä ei kerätä henkilö- tai nimitietoja, eikä osallistujien henkilöllisyys tule ilmi opinnäytetyön tuloksissa tai valmiissa opinnäytetyössä. Nauhoitan haastattelut, jotta saan talteen kaiken kerrotun tiedon, mutta hävitän nauhoitteet ja kirjoitukset opinnäytetyön valmistuttua.

Tutkimusluvan olen saanut palvelupäällikkö Anu Koivumäeltä 26.3.2018.

Opinnäytetyötäni ohjaa lehtori Mervi Nyman, mervi.nyman@metropolia.fi

Olettehan minuun tai lapsen ryhmän aikuiseen yhteydessä, kun haluat osallistua haastatteluun. Olen yhteydessä sopiakseni haastatteluaikoja. Mikäli sinulla on jotain, kysyttävää haastatteluun, kyselyyn tai opinnäytetyöhöni liittyen, olethan minuun yhteydessä.

Ystävällisin terveisin: Kaisa Laine

Suostumus opinnäytetyön ryhmähaastatteluun osallistumisesta

Suostun osallistumaan tämän opinnäytetyön ryhmähaastatteluun ja annan luvan käyttää kertomaani aineistona tässä opinnäytetyössä. Olen tietoinen, että osallistumiseni on vapaaehtoista ja että voin keskeyttää, osallistumiseni milloin tahansa.

Antamani tietoja ei tunnistettavalla tavalla käytetä tutkimuksen yhteydessä ja raportoinnissa. Kerättyjä tietoja säilytetään asianmukaisesti salassapitosäännökset huomioon, ja tiedot hävitetään tutkimuksen valmistumisen jälkeen asian mukaisesti.

Paikka _____ Aika ___ / ___ 2018

Allekirjoitus _____

KYSELY VANHEMMILLE

Päiväkoti missä lapsi on hoidossa

Sammatti

Karjalohja

--

Saatko riittävästi tietoa lapsesi hoitopäivästä

Kyllä	Eos	Ei

Saatko riittävästi tietoa päiväkodin toiminnasta

--	--	--

Mistä saat tiedon?

Pedanet

--	--	--

Henkilöstö

--	--	--

Lapsi

--	--	--

Koetko voivasi vaikuttaa päiväkodin toimintaan

--	--	--

Haluaisitko osallistua enemmän päiväkodin toimintaan

--	--	--

Miten haluaisit osallistua

Järjestämällä ohjelmaa lapsille

--	--	--

Järjestämällä ohjelmaa vanhemmille, vertaistukea

--	--	--

Jotenkin muuten miten?

Oletko osallistunut lapsesi hoidon suunnitteluun

--	--	--

Miten?

Miten mieluiten antaisit palautetta päiväkodille

sähköisesti kotona

--	--	--

sähköisesti päiväkodissa

--	--	--

paperilomakeella

--	--	--

keskustelemalla

--	--	--

Mikäli olisi mahdollista antaa sähköistä palautetta, antaisitko sitä mieluiten

Päivittäin

--	--	--

Viikoittain

--	--	--

Kuukausittain

--	--	--

Harvemmin

--	--	--

Koetko päiväkodin vanhempainillat

Tärkeänä

--	--	--

En niin tärkeänä

--	--	--

Haluaisitko vaikuttaa vanhempainillan sisältöön

--	--	--

Ehdotuksia?

**HALUTESSASI PAPERIN KÄÄNTÖPUOLELLE VOI KIRJOITAA PALAUTETTA JA AJATUKSIA!
KIITOS VASTAUKSISTASI!**

Tiedote varhaiskasvattajille

Hei!

Opiskelen Helsingin Metropoliaassa sosionomi YAMK opintojani ja niihin liittyen teen opinnäytetyötä. Opinnäytetyöni aihe on Vanhempien osallisuus varhaiskasvatuksessa, Sammatin ja Karjalohjan päiväkodilla.

Toivoisin teiltä apua oheisella kyselyllä, joka on kahvipöydällä. Kyselyyn voi osallistua nimettömänä laittamalla vastaamisen jälkeen kyselyn oheiseen laatikkoon. Opinnäytetyössäni ei kerätä henkilö- tai nimitietoja, eikä kyselyyn vastanneiden henkilöllisyys tule ilmi opinnäytetyön tuloksissa tai valmiissa opinnäytetyössä. Varhaiskasvattajilta en kerää tunnistetietoina kummasta päiväkodista vastaukset ovat. Opinnäytetyön valmistuttua hävitän tutkimusaineiston.

Opinnäytetyötäni varten olen saanut tutkimusluvan Anu Koivumäeltä 26.3. 2018.

Opinnäytetyötäni ohjaa Lehtori Mervi Nyman, mervi.nyman@metropolia.fi

Ystävällisin terveisin: Kaisa Laine